

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Papirii Massoni Descriptio Flvminvm Galliae, Qva Francia Est

Masson, Jean Papire

Parisiis, 1678

Liger.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13059

2 *Pap. Mass. descriptio Francie*
na, & Sequana, solus ex his Rhoda-
nus in Mediterraneum mare fundi-
tur: Id quidem à meridie Galliam
claudit, Oceanus à Septentrionibus,
& Solis occasu.

AVLIGER.

LOYRE
Riuic-
re.

Vellay.

Mefinc.

Lambre.

*Cler-
geac.*

*Gerbier
de long.*

LEPVY.

LIgeris clari amnis, vt Plinius in
naturali Historia vocat, longior
est cursus quàm omniũ fluuiorum Eu-
ropæ, si Danubium exceperis. In Vel-
launis autẽ, Aquitaniæ primæ popu-
lis, oritur: quæ regio nũc Vellania di-
citur, vltra tres montes Heluiis con-
tigua, *Mefincum, Alambram, Cler-
geacium*, qui sunt intra fines Vellau-
norum gentis. Eorum altitudine te-
gitur *Gerbarium Iugum*, à postremo
non amplius distans, quàm mille pas-
sibus. Pone enim est instar mergitis
figuratum, fermèque nudatum her-
bis: propterea aspectu longè defor-
mius. Sola enim saxa & rupes ferè
ostendit, & ab *Auicio* Vellaunorum
præclara vrbe distitum est leucis sex
longioribus: singulæ enim excurrunt
in quatuor passuum millia. Inde or-

tus per mediam Galliam planicie & LIGER.
 bonitate agrorum foelix, longissimo
 cursu in Armoricum Oceanum seu
 Britannicum euoluitur. Hoc enim
 præ cæteris fluminibus gloriari po-
 test longiùs se fluere, nauigarique, &
 velis aduersum impelli ab ostio vs-
 que *Rodumnam*, vt nunc loquimur, *Roanne,*
 proximum *SEGUSIANIS* portum
 tota Europa celebrem: qui *Segusia-*
 ni, nunc *Forenses* particulatim à *Fo-* *Feurs,*
RO oppido ad *Ligerim* dicti sunt.
 Certum autem est eum existimari
 præcipuum Galliaë fluum, quod
 centum sexaginta leucas nauigatio-
 nis habeat, cum cæteri annes vix di-
 midium tanti spatij obtineant. Acce-
 dit alia quoque ratio, quòd Galliam
 ipsam diuidit in duas partes penè æ-
 quales: quæ laus illi soli debetur.
 Rodumnenses quidam nauicularij,
 seu Rodunenses nauigationem Lige-
 ris Aureliam vsque septuaginta leu-
 cis metiri solent. Igitur è Gerbarij
 iugi radicibus velut è fonte manans,
 statim pratum, cui *Ligerulo* nomen, *Loyres,*
 irrigat vicinium parrochia diuæ Eu-
 laliaë, progrediturque ab oriente so-
 le versus meridiem: mox in septen-

4 *Pap. Mass. descriptio Francia*

LIGER. triones, postremò in occidentè fluit.
Vna tantùm leuca à fonte ipso abest
Riotier. *Eulalia*, læuæ rippæ apposita: *Reo-*
tortium verò tribus, vbi primùm la-
pideo ponte exiguo iungitur. Nobi-
lis Amberij domina, nupta Caponi
Florentino iuueni, cùm Ligerim se
nascentem super argenteo ponte tra-
iecisse narraret, auditores in se citò
conuertit: tunc illa, quòd negarent
vllum ibi pontem esse, lepidè iocum
interpretata est, vt supposito vni pe-
dum argenteo poculo se traiecisse di-
ceret sicut fecerat. Ligeris fons sur-
git inter Mesincum & Stabula, appel-
latúrque Latinè vt diximus, Gallicè
Loyre, Velaunicè *Leyry*. Ab illo fon-
te vsque *Auicium* spatium est leuca-
rum quatuor terrestri itinere, decem
Godet. aqua. Inde *Godetium* petit, vbi traii-
citur lapideo fornice siue arcu, cui
turris superposita cernitur: & non
Colence. multo spatio interiecto, aquis *Colen-*
ruissean. *ria* riui etiam augetur: mox apud
Brinæ & *Villamnouã* duos ligneos
Ville- pontes habet. Duobus enim passuum
neufue. millibus ab Auicio, matre vrbium
Vellaunicarum in colle Auici sita, ab
eoque nomen accipiente, & monti-

bus vndique altissimis circumdata, LIGER.
 fluit. Cis eam verò duo riui fluunt,
Olizo & Borna, qui in Ligerim de- D'Olizo &
 currunt, & ab ostio eius Sulmo ma- Borne
 rinus piscis delicatissimus contem- riuieres
 pta Oceani Britannici salugine ascen-
 dit, dulci aqua illectus; magnoque
 numero quotannis in Bornam, &
 propius fontem inuehitur. Borna
 duabus leucis ab Auicio surgit, & ta-
 men ad Aruernos pertinet. Is riuus
 prope muros Auicij ipsius fluit, &
 paruus Olizo excipitur à Borna iux-
 ta eandem urbem.

Fluuius Liger decurrit ab Auicio, Loyre;
 id est prope illam urbem vna leuca
 Francica, & lapideo ponte transitur
 sex leucis ab ortu, vt Petrus Vialius
 nepos ex sorore ex Auicio mihi Lu-
 tetiam rescripsit. Duabus leucis ab
 Auicio distat *Voltra* non ignobile ca- La Voult-
 stellum in aduersa fluminis ripa posi- te.
 tum, quæ secundo amne læua est. In
 eadem sinistra ripa *Bassa* oppidulum Bas.
 visitur, sed transito amne, Regio
 HELVIORVM statim occurrit, qui Vina-
 Viuarienses nunc appellantur à loco ruis.
 Episcopij, quod apud ALBAM vr-
 bem Sidonio & veteribus celebrem

6 *Pap. Mass. descriptio Franciæ,*

LIGER. ante euersionem eius olim fuit, non
Moni- apud *Albenastrum* oppidum, vt qui-
strol. dam ineptè putant, tametsi *Monas-*
sterioli opiduli templum, collegium
Flaminum seu Canonorum ab A-
nicipij Episcopatu dependens cum sit
in finibus Heluiorum, Vellaunis at-
tribui notissimum sit.

Fore-
siens.

Le pont
de S.
Ram-
bert.

Lyon.

Segusiani autem seu *Forenses* se-
quuntur in eadem ripa contigui Vel-
launis. In his occurrit Diui *Ragneber-*
ti genere Sabaudi pingue Monaste-
rium ordinis Benedictini, quod pa-
rum quidem abest à ripa fluminis in
quo pontem lapideum maiores fieri
curarunt. Isque constitutus est in gra-
tiam *L V C D V N I* Colonix Romanæ
à Lucio Numatio Planco olim dedu-
ctæ, & mercatorum à Tholosatibus
vicinioribusque & remotioribus po-
pulis eò commeantium. Plinij testi-
monium de Segusianis planum est,
cum ait libro quarto naturalis histo-
riæ, *Segusiani liberi, in quorum agro*
Colonia Lucdunum, quos Cæsar ipse
clientes Heduorum esse dicit his ver-
bis, *Imperant Heduis & eorum clien-*
tibus Segusianis, libro septimo de bel-
lo Gallico. Sequitur Forësium aliud

oppidum *Furania*, quod à templo
 loci Diui Stephani nomen etiam ac-
 cepit in radicibus montis à Barbara
 martyre virginéque dicti. Iuxta id
 oppidum assurgunt tres alij montes,
 in quibus perpetuò æstuentes flam-
 mæ conspiciuntur, vnus eorum *Mi-*
na, alter *Viala*, tertius *Buta* appella-
 tur. In iis naturalis & lapidei carbo-
 nis fodinæ sunt, tam commodæ, vt
 eo pro lignis aut carbonibus ex eo fa-
 ctis singuli oppidani in foeis suis at-
 que tabernis quotidie vtantur. Ignis
 ille vehementior ardentiorque eo,
 qui è ligno fit, deprehenditur. Ex quo
 carbone artifices calcem optimam fa-
 ciunt. Habent iidem opidani lapidi-
 cinas, vnde lapis excinditur colore
 cinericio, quo tota regio importato
 velut ornamento & decore ædificiorum
 vtitur. Quin anno millesimo sexcen-
 tesimo quinto excisus est lapis alti-
 tudinis stupendæ, prorsusque inusi-
 tata; vnde solertiâ artificum, egre-
 gia crux in insula, cui *Pratum fori* &
nundinarum nomen est, extra murum
 posita erectaque aspicitur, è regio-
 ne præcipuæ portæ opidi illius, tota
 Europa celebris ob artificum indu-

LIGER.
 S. Esti-
 ne de
 Furan.

Mine,
 Viale &
 Bute.

8 *Pap. Mass. descriptio Francia*

LIGER. striam, copiamque, qui ferream sup-
pellectilem, & arma, bellicaque in-
strumenta cudendo fabricant in ta-
bernis & officinis suis, quas Vulca-
neas dicere & affirmare licet, ac nefa-
stis diebus vultus, pectora, manusque
eorum tanta nigredo ex ferro & car-
bone contracta inficit, vt non Foren-
ses, sed Afri & Æthiopes potius ap-
pellari posse videantur, septingenti
ad minimum artifices sunt incolę loci
illius siti in extrema planicie regionis
latę leucas tres, longę circiter decem.
Cæterum remedium malo huic est in
promptu & facillimum, scilicet aqua
Chanauletis modici amnis, sed ad-
modum rapidi, & tamen auriferi; are-
nas enim habet permixtas granis au-
reis, ex auro, inquam puro, putóque:
Aqua vero eiusdem amnis indusia &
lineam superlectilem ne adhibito
quidem sapone, vt fieri assolet, mun-
dicissimam facit. Qui tandem nactus
ripam Ligeris, quę Forensium etiam
est, eo excipitur, cüm oriatur pro-
pe *Rupemscissam* castellum, & *Val-
lem Benedictam*. Diodorus Siculus
eximius scriptor ait, *Galliam omnem
sine argento esse, sed aurum ei datum à*

*La plai-
ne de Fo-
rest.*

*Chene-
ualet.
riuiere.*

*Roche-
tillée,
& Van-
biste.*

per flumina. 9

natura sine arte & sine labore, propter LIGER.
arenas mixtas auro, quas flumina ex-
tra ripas diffluentia montesque longo
circuitu per montes eiciunt in finitimos
agros, quas sciunt lauare & fundere,
vnde homines & fœmina, inquit, so-
lent sibi annulos, zonas, & armillas
conficere.

Reuertor ad læuam, in quam *Vesefia* annis postea influit, qui *Brisonis* municipij partem inferiorem in planitie sitam interluit. Nam altera in monte edito posita est, vnde nomen accepit regie iurisdictionis, Prætorium. Municipium enim ipsum integrum *Montembrisonis* incolę vocant, exitusque *Vesefiæ* est è regione castelli nobilis à monte rotundo, dicti, sitique in diuersa ripa fluminis. Propè quam etiam est *FORVM* oppidum, vnde nomen regioni *Forensium*, qui olim *Segusiani* erant. Petrus venerabilis *Cluniacensium* Abbas totam regionem *Forensium* in diœcesi *Lucdunensi* sitam, pagum *Forenssem* appellat. *Forinates* alij malunt dicere, quod *Aruerni*, ipsis vicini faciunt. Inscriptio vetus *Fori* in muro templi videtur, & in lapide subnigro literis ci-

Vesise;
riuiera.

Baillia-
ge de Fo-
rest.

MONT
BRI-
SON.

Feurs.

Loyre.

A V.

LIGER. nereii penè coloris positi iuxta viam publicam, ita se habet: eam enim sæpe legi.

NVMINI AVG.
DEO SILVANO
FABRI TIGNVAR.
QVI FORO SEGVS.
CONSISTVNT.
D. S. P. P.

Segufianorum autem præter Plinium meminit Claudius Ptolomeus genere Alexandrinus, idemque insignis Mathematicus.

*Anse
riuiere.*

*Le pont
Empe-
rat.*

Bas.

*S. Bon-
net le
Cha-
steau.*

Ansa, à tribus leucis supra *Sancti Antemij* vicum originem petens, procedit ad pontes lapideos *Vaucereum* & *Imperatum*, mox *Chalanconam Vellaunorum*, tum *Vianam* pontem, *Aufellas*, denique *Tholinum* & ipsum pontem fertur; ac prope *Bassam* vicum separat Vellaunos ab Aruernis & Forensibus populis, id est Segufianis. In eisdem Forensibus *S. Boniticastrum*, fonsque ad temperandum Fuxense in Pyrenæis ferrum, dulce vt ita dicam ac flexible, ita tamen vt aciem mirè secantem habeat, vnde maxima copia grandium forcipum

fit propter aquæ innatam temperatu- LIGER.
 ram huiusmodi, quia nusquam talis &
 tam excellens reperiri potest, & cha-
 libs nulli ad eam rem conficiendam
 vsui est. *Linio* etiam fluuiolus finibus *Lignon*
 Forensium propè parrochias *Nigri* riuiere.
stabuli & *Sancti Desiderij* iuxta hos- Noire
 pitale *Rupisfortianum*, collis pri- estable.
 mum adiens; inde *Boencum*, oppi- S. Di-
 dum procerum è nobilitate *Leuianæ*, dier.
 tum ad *Botereffiam* ligneum pontem Boen.
 habet quo *Montembrissonem* itur ca-
 put *Præfecturæ Forensium*, postea
 altero ponte ligneo tremuloque in
Ligerim flumen labitur præcursis an-
 te *Bastiæ* amœnissimæ villæ hortis *La Ba-*
 dædalo, & aliis preciosis rebus, ma- stie.
 xime autem sacello mirabili quod
Claudius Vlpiani dominus Legatus-
 que *Regius* apud Romanum Ponti-
 ficem, ædificari fecit.

A Foro autem secundum *Ligerim*
 descendere cupienti, *Barbinacum* *Barbi-*
 præter cætera citò occurrit, *Austre-* gny.
gesilli ædes sacra, religione singulari. S. Au-
 Is *Aruernorum* quondam *Episcopus* streliège.
 fuit, ab eo vsque ad *Pineam* veterem *Piney.*
 pontem parum abest. Eius stant pilæ
 quinque firmissimæ, quarum vna lar-

LIGER.

ga admodum, crassaque; è durissimo enim lapide ad extrema pontis ipsius è lapidicina deprompta coloris cinerici, tanto artificio & solertia connexa est, vt nec rectius nec melius cæmento tenacissimo alligari potuerit. Eo loco flumen propter angustias strangulari putes, rupibus vtrinque aquam illius fluminis cogentibus vsque ad *Villeresium* quinque leucis distantem, estque Liger toto illo spatio admodum sinuolus, vt facilius vimineis, aliisque piscatorum instrumentis capiantur lampetræ, carpiones, lucij, vmbri, fulmones, aliæque piscium species, quæ sagemam propter angustias vitare nequeunt. A centum retro annis aut circiter tanta inundatio fluminis non fuit, vt præter illas quinque lapideas pilas, trabes omnes, trigilla, languariæ, apparatus motus loco in præceps abierit

De ri-
uiere.S. Iust
en Che-
ualet.

Dea annis in monte Lunæ oritur ad syluam Magdalenes emensus, que longe latèque patet, & ad radices oppidi *S. Iusti* cui *Cabalino* cognomen est, decurrit. In cuius loci prioratu, D. Theobaldi dicto, sepultus est

auunculus & Mœcenas meus Philibertus Girinetus Eques Basilicæ Lugdun. Prior dicti oppidi. Inde parochias *Iurensem* & *S. Marcelli* percurrit, non procul à castro *Vlphæi* Marchionatus titulo insignito, edito ad modum collis ædificato, vt ferè è tota Forensium prouincia conspici possit. Post inter rupes fluens tres lapideos pontes habet, *Morrunium*, alterum *Dina Virginis* in Valle situm, & infra dorsum asini tertium, *pontem Magnum dictum*: & supra subiectam vallem situm est *Dini Germani* oppidum valde salubre, quæ Ithaca mea est, videlicet patria & natale solum. In eo amne troctarum & cancrorum feraci sunt gurgites aliquot, postea continuato in planicie cursu pratorum faciem lætam alit, & prioratum *Pomeriorum* attingit ordinis Benedictini, qui à Nantua Alpino cœnobio dependet. Deinde *Argentæum* amnem, *Aureum* & *Scutum*, preciosa, vt videtur, nomina, vltro complectitur, & torrentem *Isablinum* suscipit, sæpe noxium, & regioni vicinæ periculosum: impletoq; cursu octo leucarum ad summum ab occidente ad

LIGER.

Iuré & S. Marcell. Chasteau a' Vrphé.

Pont Morris Pont Nostre Dame, grand pont. S. Germain la Val.

Pomiers

Argent. Or. Escu. Isable. Ruifseaux.

cia
 lurissi-
 pontis
 colo-
 soler-
 us nec
 lligari
 ropter
 upibus
 is co-
 quin-
 Liger
 uosus,
 scato-
 lampe-
 fulmo-
 , quæ
 are ne-
 is aut
 is non
 pideas
 langu-
 æceps
 oritur
 is, que
 ces op-
 nomen
 oratu,
 us est

LIGER. orientem in Ligerim demergitur,
 Pont de quarta parte leucæ à veteribus quin-
 Piney. que pilis Pinei pontis. In eūdem quo-
 que fluuiū cadit *Vso* amnis ab orien-
 vs, ruif- tali ripa veniens. Prædictæ autem pi-
 feau. læ adhuc visuntur, & reficiendi eius
 cura Forensium mentes sollicitat, &
 viatorum institorumque calamitates,
 quas patiuntur cum Liger aut ex a-
 quis pluuiis, aut imbribus creuit, pri-
 mum apud Linionem fluuiolum na-
 tura rapidum, & ligneo tantum pon-
 te eoque tremulo stratum; deinde in
 transitu Ligeris extra ripas latissi-
 mē diffluentis, vt pernoctare, ac bi-
 duum, triduumue morari cogantur.
 Quod si apud Pineum vbi Liger ru-
 pibus præaltis veluti strangulatur,
 pons qui olim fuit reficiatur vt Rex
 fieri iussit, architectus ad hunc pon-
 tem conficiendum se offert, qui petit
 sibi dari Franciās libellas tricies mil-
 le, quinquies additis, secundum mo-
 rem Gallicę regionis, ea lege vt quin-
 decim annorum spatio vectigalia tri-
 butaque accipiat, & ea habiturus sit
 persolutis fisco quotannis sexcentis
 tantum. Altitudo autem cuiuslibet
 pilærit quatuordecim pedum, acci-

piendo tantum à sperone qui hinc & illinc impetum aque ab imo arcet atque repellit glaciem abrumpēs, pontemque ipsum ab his defendit ac tuetur: speronis enim est scindere occurrentes glacies geluque ponti noxium, vt fulcimen eius & præfidia aduersus vim externam. Spero quoque superior decem pedum erit, podicum sex, inferior longus octo pedes, sex totidem podicum crassus, & solidus, si longitudinem spectes quatuordecim pedum, si latitudinem octo. Pars pilarum earundem, si longitudinem spectare velis, quatuordecim pedes, latitudinis sex habebunt. Vicinior spero quindecim longus, decem totifias largus erit. Inter duos parapetes via seu deambulatio pontis media, erit quindecim aut sedecim pedum, & tertius parapetes octo pedum erit. Pila autem omnium altissima longa erit quatuordecim pedes, sexaginta quinque aperturæ cæli aut aëris. Secunda verò quinquaginta quatuor, tertia triginta nouem, vltima totidem. Massium autem siue solidum proderit fornici pontis, cæterisque necessariis ad constructionem rebus.

LIGER. Nec procul à ripa versus Forensium regionem est sylua cognomento Bassa regij iuris, vnde materia seu ligna cuiuscumque generis fornici suppeditantur. *Tarare.* *Tararum* oppidum in militari via qua Lugdunum itur positum est in radice præexcelsi montis. *Rodumna* in alia ripa se ostendit, cuius nomen territorij quoque est. Nam Rodumnensium oppida, vici, castella, agrique eo comprehenduntur, ac Rodumnæ nomen Ptolomeo ipsi cognitum fuit. Non procul abietum copia, quibus nauiculæ multo leuiores cæteris conficiuntur, vnde accidit vt remiges viribus suis summâ celeritate secundo amne defluant, sic vt volare potiùs quàm aliud facere videantur, & expediti cursores dimissis equis sese huic fluiui committunt. Ab eadem Rodumna siue Rodona, vt hodie dicitur, vsque ad *S. Victorem* compertum est viginti leucas numerari, si aqua & nauigio ire cupias. Quod si ad alteram ripam Ligeris fluiij transferis, quæ *Bellijocensem* præfecturam attingit, per *Botionem* villam amœnissimam, *Castrium rotundum*, **FORVM** Segusianorum, *Pi-*

Beauio-
lois.

Borcon.

Môtrôd.

Feurs.

neum, Præiectum, *Mauricij pilas*, **LIGER**
 ubi pons alius etiam fuit, oppidum **S. Mau-**
 eiusdem Mauricij, & Villaresium, de- **rice,**
 nique Rodumnam peruenies. Liger
 autem inter pontem sancti Ragne-
 berti, & **FORVM** excipit fluuiolum **Coyse,**
 qui *Coisus* dicitur, prope Diui *Bal-* **riuiere.**
domeri oppidum in edito colle situm, **S. Ger-**
 & in quem decurrit leniter aqua exi- **nier.**
 guis fontis, stupendi tamen effectus,
 quæ asperitate sua obmineralia seu
 sulphurea quædam, *fons fortis* vulgo **La Fons**
 appellatur: primò quia vini supplet **fort.**
 penuriam; nam si sextarium sumas
 vini, effundasque quartam huius aquæ
 partem, existimabis minimè fuisse
 dilutum: scintillas autem multipli-
 ces emittit, huiusmodique aqua pro
 potu utili & frugi quotidie vtuntur
 incolæ, vitibus enim carent. Aliud
 etiam longè mirabilius, si huiusmo-
 di aqua vtaris tepida facta pro pane
 conficiendo, ex quolibet frumenti
 aliique generis grano, non secus ac
 si egregiè fermentato obducta foret,
 in tumorem se se breui ipsa farina
 congeries attollit. Sed cibus deco-
 quendis minimè inseruit. Ignis enim
 percipiens calorem in vapores & fu-

LIGER. mos tota resoluitur, ad id alia vtuntur
 aqua. Maximum autem præstat com-
 modum oppidanis huiusmodi fons,
 vt Medicorum perrarò indigeant au-
 xilio. *Douzy* *Dunziacum* F O R O vicinum
 riuiere. Liger etiam accipit, & *Vernesonem*
Vernexã fluuiolos, nec non alium qui *Nigra*
 riuiere. *Neyròde* unda nuncupatur, deditque nomen
 riuiere. oppido super ea sito. *Furninum* am-
 nem à Caroliloco fluentem prope
Marsi- *Marsigniacum* sacrarum virginum
gni les ordinis Cluniacensis monasterium
Non- præterire non debeo, qui in Lige-
nains. rim labitur, facilèque ex eo portu vs-
 que ad Carolilocum mercimonia de-
Char- feruntur, indeque in Ararim ac Luc-
lieu. dunum emporium. Caroli autem lo-
 cus situs est in valle nigra, hoc enim
 nomen olim illi fuit, cùm antiquitùs
 proceris arboribus sylua admodum
 opaca ac densa tegeretur, quibus po-
 stea excisis à *Bosone* Comite Pro-
 uinciæ & *Coroli* *Calui* penè socio:
 adeò enim eum diligebat vt ab ipso
 loco hospitale beati Fortunati, qui
 nunc Prioratus appellatur, exædifi-
 cari cœptum sit, vbi ad alterum latus
 chori sub lapide formam crucis ha-
 bente longitudinis & latitudinis exi-

miæ Boso conditus iacet. Carolilo- LIGER]

 cus Matisconensis diœceseos est, qui

 olim Burgundiæ regionis, subiectus

 erat Balliuo Sinemurenfi, & ab eo Semur.

 ius accipere tenebatur. Tandem sub

 Lugdunensis vrbis imperio, & iure

 fuit. Soruinus amnis prope muros & Soruin.

 septa magnifici prioratus Sancti For- riuiere.

 tunati Rauennatis decurrit, conti-

 nuatoque cursu in Ligerim labitur.

 A Caroli autem loco Bellamuillam Belle-

 Bellijocensis agri Arari propinquam uille.

 pari facilitate deducere, mercimo-

 niaque omnis generis colligere in

 portu ac deferre in Ararim, reddique

 Lucduni noti artifices offerunt, si

 modo tria millia aureorû Gallici ge-

 neris à fisco acceperint, quod non-

 dum tamen præstitum est. In alia ve-

 rò ripa oritur fluuiolus qui vulgo de

Renaïson appellatur, vbi generosum Riuiere

 vinum crescit, è sylua beatæ Magda- de Re-

 lenes in monte sita: decurritque su- naison.

 pra vicum id nomen ferens inter S. S. Aou.

Abundum & Diui Andreæ castrum

 nobiliss. gentis de Albone, inde ad

 Prioratum Belliloci Virginum fontis

 Ebraldi, postea Rodumnam id est in

 Ligerim. A Rodumna celebri portu

LIGER. Ligeris vsque ad fontem eius triginta aut circiter sunt leuæ, ab eodem Niuerinas longæ, inde Turonum breues, & vsque Nannetas longiores. *Crociciaco* Nannetas quinque, ad *Nazarij* portum decem esse dicimus. A Nannetibus auerso flumine *Rodumnam* dextram manû sensim complectendo primùm petit *Rocafortium*, quod abest leucis quindecim, *Pontes Cei* decem & octo, *Salmurum* triginta, *Condacum*, vbi Martinus Turonum pontifex in parrochia sua decessit, triginta tres, *Turones* quadraginta septem, *Ambasiam* quinquaginta tres, *Caluum montem* quinquaginta septem. *S. Theobaldi* portus octo supra centum, *Ostium* siue *Beuicium* *Elaueris* centum decem & septem. *Briaria* centum quadraginta sex. A Nannetibus *Ingrandiam* vndecim, ad *Buccam Meduane* decem & septem, ad *Capellam* cognomento *Albam* triginta quatuor, *Blesas* sexaginta duæ, *Balgentiacum* septuaginta duæ, *Magdunum* septuaginta quatuor, *Aureliam* septuaginta nouem, *Castrum nouum* octoginta, *Briariam* nonaginta quatuor, *Giemum* seu *Ge-*

ancia
s trigin-
eodem
ronum
longio-
que, ad
icimus.
ne Ro-
m com-
Rocæfor-
decim,
lmurum
nus Tu-
sua de-
quadra-
inqua-
inqua-
portus
siue Be-
& sep-
raginta
am vn-
e decem
omento
as sexa-
tuagin-
ta qua-
nouem,
riariam
seu Ge-

per flumina.

21

nabum nonaginta duæ, Conadam cen- LIGER.
tum & duæ, Charitatem nouem su-
pra centum, Niuerinas seu Noniodu-
num Heduorum, centum quinqu-
ginta si addiderimus quinque, De-
cisam centum quatuor & viginti, Flo-
riacensis Cœnobij portum centum
triginta quinque, Portum Digoini in
Burgundia Heduorum centum tri-
ginta quinque, Marciniacum in ea-
dem etiam portum, centum quadra-
ginta, Rodumnam centum quadra-
ginta sex.

Sequuntur in Burgundica ripa, *Mars-*
Marciniaci & Digoini portus. In illo *gny les*
est sacrarum virginum cœnobium or- *Non-*
dinis Cluniacensium: simul exitus *nains.*
Resconsi amnis in Ligerim influentis. *Port de*
Post quem locum in conspectu est *Digoyn:*
collis & Castellum *S. Iohannis* in eo *Reconse*
positum. Deinde ostium *Arotij* su- *riuiere.*
pra *Augustodunum* Heduorum vr- *Aroux.*
bem, celeberrimam Iulij Cæsaris *riuiere.*
temporibus, summa rapiditate dilap-
si, sed nauigationi inutilis propter
saxorum obices qui impediunt quo-
minus commodissimè nauigari pos-
sit. Quidam Canonicus Augustodu- *Autua.*
nensis mihi retulit eum annum vali-

LIGER.

diſſimum, & qui nauiculas ferret ſin-
 gulis annis tres meſes, niſi obſtarent
 rupes, & ſaxa quæ in eo ſunt fre-
 quentia. Auguſtodunum appella-
 runt. FLAVIAM à Flauio Conſtan-
 tino, vt Eumenij Panegyricum te-
 ſtem habeo. Cornelius Tacitus libro
 tertio ſcribit olim nobiliſſimam ſo-
 bolem Galliarum Auguſtoduni ope-
 ram dediffe ſtudiis liberalibus. Eiuſ-
 dem Eumenij in Panegyrico ad V. P.
 Præſidem Gallix verba ſunt. *Id po-
 ſtulo quod non modò contradicendo ne-
 mo audeat impedire, ſed omnes potiùs
 quibus diuina Principum liberalitas,
 quibus urbis iſtius reſtitutio, quibus
 optimarum artium celebratio grata at-
 que iucunda eſt ſummo gaudio & fauo-
 re ſuſcipiant, vt Meniana illa ſchola
 quondam pulcherrimo opere & ſtudio-
 rum frequentia celebres & illuſtres,
 iuxta cætera, quæ inſtaurantur opera
 ac templa, celebrentur.* Et paulo infra.
*At hoc, vir perfectiſſime, opus iſtud
 reddit illuſtrius, cum ipſorum Cæſarum
 tùm etiam omnium hominum aſpectu
 promptius quod præcipue eſt loco poſi-
 tum, quaſi inter ipſos oculos ciuitatis,
 inter Appollinis Templum atque Ca-*

pitolium. Augustodunum in radici-
 bus Cenifiorum montium posita est, LIGER.
 irrigaturque à fluuio Arotio. Duo
 præcipuè templa habet, vnum Na-
 zario dicatum cui Biterrense & Car-
 cassonense templa Episcopalia deser-
 uiunt, ac nuper à Paulo Petauio Se-
 natore Parisiensi de literarum splen-
 dore optime merito mihi ostensa est
 moneta Augustoduni Heduorum ar-
 gentea sic inscripta, M O N E T A
 S. N A Z A R I I. Alterum Tem-
 plum Heduorum Diui Lazari nomen
 habet atque Episcopatus sede orna-
 tum. Et quidem Liger amnis circui- Loyre.
 tum longum facit circa Castellum
 cui *Borboni Ancio* nomen in Heduo- Bourbon
 rum finibus. Mox oppidum atque in- l'Ancy.
 sulam *Decisa* peruenitur, vbi Are- Dextre.
 dius Episcopus Niuernensis honori-
 ficè habetur, septem tantum leucis
 ab vrbe Niuernarum. Cuius insulæ
 fit mētio in Itinerario Antonini, aliis-
 que scriptoribus, ac *Decisam* dictam
 puto quòd à continenti manibus at-
 que opera mortalium fuerit *decisa*:
 vestigia enim extant in ea parte quæ
 ab æde sacra *Magdalena* dicta est, &
 ad *Priuari Basilicam* extra insulam

LIGER.

Loire.
Neuers.

ducit, quam quidem lapideis pilis
superpositis languriis & trabibu-
munitam constat. Monasterij de Dis-
cesia in decretalibus epistolis Inno-
centij tertij mentionem fieri video.
Deinde NOVIODVNVM Heduo-
rum appositum ripæ, vbi pons è lapide
longissimus est magno transeuntium
commodo à maioribus constitutus,
ac videtur pro Nouioduno vrbs illa
nomen aliud sumpsisse, *Niuerina*
enim numero multitudinis dicuntur
à minoris famæ fluuio qui propè il-
lum pontem in Ligerim effunditur.
Niueris ergo partim à *Rambuico* fon-
te oritur in finibus *Arsia* tribus, vel
parrochiæ, partim ex alio supra
Dampetram, fluitque *Cellas* quæ pri-
mæ super *Niuerim* sitæ dicuntur. Hi
verò duo riui apud vicum *Guangari-*
num cõfluunt, rectaque ad lapideum
pontem *S. Vrsi*: vnde progressus am-
nis muros *Niuerinæ* vrbs à fluuio
Niueri dictæ attingit, ligneoque
ponte iungitur, qui est prope lapi-
deum, de quo supra diximus. Et *Ni-*
uerim quidem ipsum piscosissimum
iure dixeris, maximè luciorum, cu-
ius piscis in eo copia est, & pratorum

rum

rum in ripa eius virentium, ac mole- LIGER
trinarum omnis generis.

Duabus autem leucis supra Niuc-
riarum pontem *Elauer* ingreditur in ALLE-
loco cui *Becco Elaueris* nomen est, ER.
quæ vox rostrum avis domesticæ si-
gnificat, sed pro ostio vel exitu flu-
minis accipitur. At veriùs *Beccus* di-
citur (veterum Gallorum seu Dano-
rum lingua) aquæ cursus in alium
fluvium intrans. *Liger* verò auctus
aquis multo plenior ac diffusior ap-
parere incipit. *Elaueris* autem ortum
subiucio qui ad diœcesim *Mimatens-* Mandel
sem pertinet, in radicibus *Losera* al-
tissimi montis *Gabalorum* (quæ regio
hodie *Gabalia*) à *Sidonio* celebri
scriptore descripti, quem montem
vno die superare possis; à *Mimate*
enim abest itinere vnius diei. *Ceu-* Les Ce-
na, quas nominauimus, à monte *Al-* uennes.
bano protenduntur *Viuarium* vsque
& fluvium *Rhodanum* per *Gothica*
milliaria, quæ tribus aut quatuor
passuum millibus constant, multas-
que vrbes & vicos continent, regio-
ne magna ex parte deserta: *Veticeam* Vsex
Episcopatu insignem, *Borgeranum*,
Saluatem, *Simenam*, *S. Saturninum*,

LIGER. sanctam Africam, Alesiam, Villam-
francam, Burneachildum, montē Al-
banum alio Episcopatu nobilem, dua-
busque à Langonio leucis, à Condresio
vico fluens per fines Vabrinensium,
muros Langiaci oppidi Aruernorum
alluit. Mox apud Veterem Briuatem
rupibus stringitur, arcuque mirabili
& forniculo, quem inter Romani ope-
ris vestigia meritò recensemus. Tum
Issiodorum præterfluit, amœnissimi si-
tus urbem, in planicie Aruernorum,
quæ Limania Gregorio Turonensi
dicitur antiquo scriptori rerū nostra-
rum, ad quam pertinere puto locum
illum Sidonij, qui & Aruernus & no-
bilis scriptor fuit. Is enim epistola
21. lib. 4. ad Aprum. Taceo, inquit,
Auernici territorij peculiarem incun-
ditatem, taceo illud æquor agrorum, in
quo sine periculo questuose fluctuant in
segetibus vnda; quod industrius quis-
que quo plus frequentat, hoc minus nau-
fragat: viatoribus molle, fructuosum
aratoribus, venatoribus voluptuosum:
quod montium cingunt dorsa pascuis,
latera venetis, terrena villis, saxosa ca-
stellis, opaca lustris, aperta culturis,
concaua fontibus, abrupta fluminibus.

Vieille
Brionde.
Pont de
Brionde.

Yssire.

La Li-
magne
d' Au-
vergne.

Quod denique huiusmodi est, ut semel visum aduenis, multis patria obliuionem saepe persuadeat. Taceo Civitatem ipsam (Aruernam) tui semper sic amantissimam, ut soli nobilium contubernio praefere nihil debeas: cui tu manu iniecta foeliciter raptus inferebare: sicque omnis praesentiae vestrae voluptas, quod tamen nullum satias, coepit. Ad quem Sidonij locum plenius intelligendum proderit & ille Saluiani lib. 7. de gubernatione Dei. Nemini, inquit, dubium est Aquitanos ac Nouempopulanos medullam ferè omnium Galliarum, & uerber totius foecunditatis, sed quae proponi interdum foecunditatis solent, incunditatis, voluptatis, pulchritudinis: adeo illic omnis admodum regio aut intertexta vineis, aut florulenta pratis, aut distincta culturis, aut constipata pomis, aut amœna lucis, aut irrigata fontibus, aut interfusa fluminibus, aut crinita messibus fuit, ut verè possessores ac domini terrae illius non tam solè istius portionem, quam paradisi imaginem possedisse videantur. Quo quidem loco Saluianus de nouem populis loquitur, quos tamen in sola Pithoei editione, non in Germanica reperio.

LIGER. Dicam ergo de Limania Aruernorum quod Cicero ait de lege Agraria contra Rullum. *Campani semper superbi bonitate agrorum, multitudine fructuum, salubritate aëris, & pulchritudine regionis.* Aruerni sane ipsi & Lemouices res suas ac negotia procurant, postea si otium est & si volunt, vicinorum, id enim de eis circumfertur.

*Les Auvergnats & Lymosins
Font leurs affaires, puis celles des voy-
sins.*

Interpres verò Sidonij Ioannes Sa-
uaro amicus meus in epistolam se-
cundam libri tertij: Aruernorum, in-
quit, flumina sunt *Elauer, Alanio, Su-
mara, Dor, Triobria, Iordana, Siuolis,*
Duranius. Horum Elauer (vbi Issio-
dorum præterfluit ac GERGOVIÆ
veteris altissimum montem, in quo
fita erat) omnes aditus difficiles ha-
bebat. Cæsar sex legiones in Aruer-
nos ad oppidum Gergouiam secun-
dum flumen Elaueri duxisse libro se-
ptimo Commétariorum scribit, iux-
ta quem montem in ipsis penè radici-
bus labitur non procul ab *Arverno*
siue Claramontensi vrbe, vt nunc vo-

*Allier,
Alanio,
Sumare
Deo,
Trieure,
la Ior-
dane, la
Sole,
Dergo-
ue, ri-
uières
GER-
GOYE.

Clair-
monte*

catur. Vix enim ab ea mille passi- **LIGER.**
 bus abest in modico colle posita,
 cum Elauer in *Dalerini* vici ripa A-
 driani Cæsaris inscriptionem adhuc
 habeat, & penè in conspectu vrbis
 fluat, vbi longitudo lacus Papianillæ
 desinit: *Sorliua* is nunc dicitur. Sed *Sorliene,*
 is lacus à Iulio est præteritus seu mi-
 nimè descriptus, quod à Sidonio Pli-
 nium imitante, elegantissimè præsti-
 tum est. Inferior autem Aruernia in
 planicie sita, habet plura quidem,
 sed parua tantum flumina, nec peri-
 culosa, nisi tum ex niuibus aut ex plu-
 uis creuerint, vt plerumque accidit,
 cum marginibus lapideis si qui oc-
 currunt, superatis, vicinos campos
 inundant. Ex eo numero *Bedacius* *Bedac*
 prope *Manergium* oppidum in Ela- *riuiere,*
 uer fluit, hic primum in *Aruernia* *Marin-*
 gentis, quæ & varij ge- *gus.*
 neris & multiplicia sunt, Ligerim vs-
 que deferenda nauiculis committun-
 tur, & ipsum *Manergium* oppidum
 distat à portu duobus ferè millibus
 passuum. *Dora* maior amnis, seu *Dore ri-*
 ris in eiusdem nominis vico, oritur *uiere.*
 vna leuca supra *Arlantium*, in quo *Arland.*
 tres aut quatuor riuuli permiscuntur,

LIGER. & loca quæ in territorio illo irrigat
Vallis Dorensis appellantur, vt ex
 ipso textu Consuetudinis Aruernorum
 videri potest, quo nihil est verius
 in iure municipali. *Durotia* prope
Thiernum emporium celebre in Do-
Ambert ram influit. Dora autem *Ambertam*
Cropie- notum oppidum & *Curiam Perram*
re. defertur, priusquam in Elauer laba-
Cusset. tur, & ipse Elauer decurrit in *Cusse-*
rium validissimam urbem & *Vicanos*
 Thermis nobiles, ligneoque sublicio
 ponte *Vichiacum* est oppidulum ap-
 positum Elaueri eodem latere quo
Molina flumen ipsum tangit, ac pro-
 pe est *Celestinæ* familiæ domus. Duo
Chisson, pares amnes *Chisso* & *Iolara* in vicinia
& Iola- orti instructique salaribus seu troi-
re riuie- etis, paulo infra idem oppidum in E-
res. lauer flumen cadunt. Ludouico XI.
 Rege validissimis muris id ipsum re-
 nouante annis septem, & aliquot
 mensibus, quo temporis spatio inclu-
 so nouis muris veteri ædificio id opus
Moulins absolui curauit. *Molinas* postea
 abluit Elauer præcipuam urbem Bo-
Bour- IORVM gentis, de quibus Cæsar
bonnois. lib. I. *Boios, petentibus Heduis, quod*
egregia virtute erant cogniti, vt in si,

nibus suis pedes collocarent concessit, LIGER-
 quibus illi agros dederunt, eosque po-
 stea in parem iuris libertatisque condi-
 tionem, qua ipsi erant, receperunt. Idem
 7. Biturigibus profectus Gergobinam
 Boiorum oppidum quos ibi Heluctico
 praelio victos collocauerat, Heduisque
 attribuerat, oppugnare instituit. Boij
 autem Borbonenses hodie appellan-
 tur à Borbonio Archembaldi castel-
 lo iam pridem nobili, sub diœcesi Bi-
 turigum posito, egregioque, & an-
 tiqua sede agnationis regiae, & po-
 sterorum Ludouici noni inter Diuos
 honorificè relati. *Chamboniū Sanctæ*
Valeriæ Combroliorum celebris Ab-
 batia nomen est, & Combrolios Bo-
 iorum veluti clientes esse comperio.
 Et Molinæ quidem Borbonensium,
 amœnissimo situ, pulchroque & sa-
 lubri in Lugdunensi via positæ sunt,
 ac Vercingentorigem omnes in-
 terrupisse eius fluminis pontes, &
 ab altera ipsius parte iter facere
 cœpisse apud Cæsarem legimus.
Siuolis fluuiolus è via eiusdem no-
 minis ad *Rupem fortem* fluit, in-
 de *Pontem Gibaldi* vicum, castrum-
 que via, qua à Lemouica vrbe

Comi
brailles.La Siolè,
riuiere.
Pont-
Gibaud.

LIGER. Claromontem itur, in quem decurrit
Pont au riuulus à *Ponte-Muro* prope Car-
Mur. thusiense Cœnobium à portu San-
 ctæ Mariæ appellatum, & *Ebrolium*
 Abbatiam Benedictini ordinis quō-
 dam Sidonij *Eborolacense* prædium.
 Ab illo autem ponte Gibaldo duabus
 circiter leucis visitur fons mirabilis,
 cuius aqua Julio & Augusto mensi-
 bus gelu vehementer astringitur, mi-
 nimè verò hyeme. Quem fontem vi-
 ri docti plures descripsere, postea
S. Por- Siuolis ab Aruernis delapsus *Sancti*
sim. *Portiani* oppidum alluit, pontem-
 que habet, & infra id vno milliari ab
 Elauere accipitur, salaribus abundat
 delicatis, & omni piscium genere.
Riom. Idem verò oppidum ad diocesim
 Claromontanam pertinet, ad *Rico-*
magensem tamen iurisdictionem &
 Prætorium, censeturque vna ex tre-
 decim vrbibus Aruernorum, nihilo-
 minus tamen iure municipali Borbo-
 nensium regitur, quod diligenter
 obseruandum est. Inter Elauer & Li-
Besbre, gerim flumina oritur *Besbria* è fonte,
 qui est in valle prope *Prumiam* vi-
 cum, ac fluens nomen dat *Besbrizæ*
 domui ad quam decurrit: inde per

vallem *Palitia* subiectam egregiæ LIGER.
 munitioni atque oppido, & inter La Pa-
 Prioratum *Sanctæ Crucis* cui *Flora* lice.
 nomen, & *Tresaium* parrochiam: In Sainte
 de Ialliniacum, tandem sub Abbatia Croix de
 septem fontium Ligeri permiscetur. Floré.
 Ab eius fonte vsque ad Ligerim nu-
 merantur secundum morem regionis
 Borbonensium duodecim leucæ.
 Tandem Elauer fluendo in Ligerim
 & aquas & nomen amittit. Locus
 ostij eius supra à nobis designatus est.
 Cæsar initio Commentariorum bel-
 li Gallici scribit ferè ante Autum-
 num vado transiri Elauer non solere.

Liger postea *Charitatis* oppidum Loire.
 alluit Antisiodorensis dioceseos, à La Cha-
 charitate olim dictum quam Clu- rité,
 niacenses monachi erga pauperes via-
 toresque exercebant. Gerardus Fras-
 ques in vita Romanorum Pontificum
 ad Ioannem 22. scripta de hoc oppi-
 do ita loquitur. *Anno Henrici Impe-*
ratoris XIII. fundata est nobilis nunc
& famosa valde Ecclesia Sanctæ Ma-
ria de Charitate, in quo loco requiescit
Gerardus Prior, eiusdem constructor
Ecclesiæ, vbi multorum monachorum
denotio diuinis obsequiis mancipatur.

LIGER. Hic locus situs est super Ligerim flu-
uium in Episcopatu Altissiodorensi,
& hic ponte lapideo in Bituriges trā-
situr, in quorum ripa pene ad radices
altissimi montis & vitibus confiti Sa-
Sanfer- *cri Caesaris* oppidum se videndum
re, præbet etiam inuitis, si modò oculos
in cœlum erexerint, nullibique Cæ-
sar magis idoneum ad sacrificandum
diis eligere potuit quàm hunc ipsum;
vnde Aurelia facile conspicitur fere-
no sudoque cœlo, aliaque aduerso
flumine remotissima oppida. Sed in
Port S. radicibus eius montis, visitur *Portus*
Thi- à nomine *Dini Theobaldi* dictus, op-
bald, tima statio nauiculariorum ob vini
Cæsariensis, rerumque omnium co-
piam, & viciniam monasterij quod
S. Satur. à *Dino Satyro* nomen habet. Philip-
pus Augustus Francorum Rex Sacri-
Cæsaris id oppidum vocat literis ad
Bituriges datis, quas ipsi diligentis-
simè custodiunt, & Guillelmus Ar-
moricus Philippidos lib. primo de
eodem oppido ait:

--- *Comes Stephanus, qui mœnia sacri
Caesaris, & ditis pro magna parte tenebat
Prædia Bituria celebrem parientia
Bacchum,*

Vrilia quoque oritur in finibus Au-
tissiodorensium apud *Trenignum*,
septemque leucas cursus habet, quo
confecto prope *Nouum vicum* in
Ligerim labitur. Sequitur *Conada S.*
Laurentij, Autissiodorensis diocē-
sis, vt veteres membranæ & politi-
cum Ecclesiæ ostendunt, opposita
eidem fluuio in diuersa ripa, in quem
rius cognomine *Ouus* ex eodem
oppidulo fluit, impositum pontem
habens, veniensque è *Clemenciaco*
noto oppido quod *Clemenciacum*
olim dicebatur. *Briaria* oppidulum
propè id flumen situm est, in terram
viatorum Lutetiam recta petentium
à *Rodumna* vsque primo & generali
portu descensionis expositum. Memi-
nit etiam *Guillelmus Armoricus Phi-*
lippidos libro primo *Castellionis* no-
bilis loci in hunc modum.

Non procul à fluuio Ligeri Castel-
lio Castrum,

Fertilibus florebat agris, cui flu-
men amœnum

Hinc latus exornat, reliquum vi-
meta coronant

Turribus excelsis, muris fossisque
superbam;

LIGER.

Nullius vt vires sibi diceret esse timendas.

Gien,

Genium etiam urbem eiusdem ripæ alluit, quam pons fluminis lapideus continet, & suburbium eius incolæ veterem Genabum adhuc vocant, nec amœnior vsque situs oppidi esse potest, in quo nundinæ quotannis celebres fiunt, quas à loco

Loire.

Genenses tota Gallia appellare consueuimus. Genabum autem Cæsar libro septimo Commentariorum oppidum esse dicit, quò biduo peruenit à Vellaunoduno Senonum, & quod Genabum fluius Ligeris continebat, veritus ne nocte ex oppido profugerent, duas legiones in armis excubare iubet. Genabenses paulo ante mediam noctem silentio ex oppido egressi flumen transire cœperunt, qua re per exploratores renuntiata, legiones quas expeditas esse iusserat portis incensis intromittit, atque oppido potitur, per paucis ex hostium numero desideratis quin cuncti caperentur, quòd pontis atque itinerum angustia multitudini fugam intercluserant, oppidum diruit atque incendit, prædam militibus

donat, exercitus Ligerim traducit, LIGER,
 atque in Biturigum fines peruenit.
 Genabum igitur Carnutum dirutum
 atque incensum ab illo fuisse perspi-
 cimus. Qua de re infra dicemus. In
 eadem Biturigum ripa secundo flu-
 mine positum est *Soliacense* castrum, *Seuilly*.
 quod à vico Floriaco distat tribus
 millibus, vt ait Aimoinus Floriacen-
 sis monachus, patria Petragoriensis,
 in miraculis Sancti Benedicti, ac vi-
 suntur adhuc apud Soliacum in flu-
 mine Ligeri vestigia pontis lapidei
 pridem rescisi seu bellis Anglorum,
 seu alia quacumque calamitate supe-
 riorum temporum. *Floriacus* verò *Fleury*.
 parochia Sancti Sebastiani apposita
 est Ligeri, inque eius finibus visitur *Saint*
 Monasterium ingens Diuo Benedi- *Benoist*
 cto sacrum, in cuius Templo Philip- *sur Loy-*
 pus primus Francorum Rex huma- *re.*
 rus est. De quo Aldreualdus cap. II.
 de miraculis Sancti Benedicti: *Mo-*
nasterium, inquit, *Sancti Patris Be-*
nediti ab vrbe *Aurelianensi* decem &
octo millibus distat. De eodem Mo-
 nasterio Aldreualdus rursus ait:
Mummolus Abbas cœnobij Floria-
censis, quod situm est in territorio Au-

LOYRE *relianensi super fluuium Legerim. Appellatur autem Floriacus Vallis aurea* ab eodem Aimoino, inscriptione quæ in templo Monasterij sculpta est. *Hæc est vallis aurea, opinor ob omnium rerum affluentem copiam. Fuit olim in eodem Monasterio domicilium omnium liberalium artium, doctique & eruditi viri ordinis Benedictini ibi docuerunt vsque ad Abbonem Philosophum, qui Hugone & Roberto regibus vixit, cæsusque est. Optimorum autem librorum suppellectilem alumni Floriacenses posteris reliquerunt, ne bello quidem propter religionis causam gesto absumptam, sed furtim dissipatam, quorum iam multi excusi sunt, alioquin perituri si diutius in suis sedibus apud indoctos imperitosque possessores permansissent. Eiusdem auctoris hæc quoque verba sunt. In loco iuxta Monasterium posita qui dicitur Vetus Floriacus. Item cap. 7. historiæ translationis Benedicti & Scholasticæ, milliario à Monasterio in vico qui dicitur Vetus Floriacus. & eodem cap. Agellus Floriacus hand longè à littore Ligeris.*

Targolium Secalaunia Biturigum in eadem ripa collocatum est, & ponte lapideo contineri certum est, tribus ab Aurelia clarissima vrbe millibus passuum, in finibus Carnutum posita, de qua nunc dicere necessarium est, vbi protulero Aimoini locum qui sic habet. *Liger est eorum maximus fluuioꝝ qui per Galliam alvei sui cursum in Oceanum propriis inuehunt nominibus.* Et cap. 8. lib. 2. de miraculis Sancti Benedicti. *Romaldus, inquit, ciuis Carnotensis extitit, cuius sylua trans Ligerim erat in Secalaunis sita, confinis syluæ quam Deo deuoti viri iam dicta Ecclesia Floriacensi attribuerunt esse dignoscitur.* Porro *Belsia* Carnutum frumentaria regio est, à Ligerique & Aurelia protenditur leucis quindecim, Stampas vsque, & à Stampis Lutetiam quatuordecim leucæ minores numerantur, quas singulas metimur duobus passuum millibus. Hæc regio neque montes, neque fluuios, neque syluas, neque vites habet, nec prata nisi paucissima, propterea putei Belsiani fontes à prætereuntibus vocantur, vnde versus nescio cuius Poëtæ circumferuntur,

LIGER.
IARIAV
La So-
loigne.

LA BR-
AYSSÉ.
ESTAM-
PES.

LIGER.

*Belsia triste solum, cui desunt bis
tria solum;*

*Fontes, prata, nemus, lapides, arbu-
sta, racemus.*

In eadem quoque Belsia incolæ ra-
ras arbores nasci, nec natas crescere
aiunt, propter tophum lapidis genus:
puteique in ea regione altissimi sunt,
quæ regio ipsa alta est. Guillelmus
Armoricus Philippidos libro secun-
do de Theobaldo Blesensi loquens:

----- *cui Belsia tota,*

*Cui Blesense solum suberat, Dunen-
seque castrum.*

Et Philippidos libro sexto,

*Belsia graniparis non tot flavescit
aristis,*

*Non tot in Autumni rubet Algia
tempore pomis,*

*Vnde liquore solet siceram sibi Neu-
stria gratam,*

*Saxa Caducella non tot feriuntur
ab undis,*

*Quot bellatores Normannia donat
eidem.*

Quid verò Anglia suppeditare Gal-
liæ soleat maiorum prouerbio sæpe
dici solet.

----- *d' Angleterre*

Ne vient ne bon vent ne bonne guerre. LIGER.
Id est, ex Anglia, nec bonus ventus
expectandus est, nec bellum.

De eadem etiam circumfertur se-
quens distichon:

*Anglia, pons, mons, fons, Ecclesia,
fœmina, lana.*

Idque ipsi Britannicæ genti inter-
pretandum relinquimus. Nec ante
Fortunatum in vita Germani Pari-
siorum Episcopi, quisquam Belsiam
dixerat, ut opinor. A bellis & lætis
campis dicta est propter abundan-
tiam frumenti, cuius vbertas tanta
est ut nihil supra; & non sine causa,
urbis Parisiorum quæ longè maxima
est, amplissimâque, *Granarium* vo-
catur. Aquas verò Belsiani pluuias
habent ad aquandum animalia, eas-
que in concauis colligunt locis, &
resides arte faciunt, marasque vocant.
Acciditque ut lutum quod equorum
adhæret cuti inde absque pili amif-
sione non possit fricando amoueri, si
ficari semel permittatur.

Liger igitur Aureliam urbem al-
luit, quæ Genabum dicebatur. Cæ-
sar libro septimo de bello Gallico,
In oppido Carnutum Genabo, & de

Loyre.
ORLE-
ANS.

42 *Pap. Mass. descriptio Franciæ*
LIGER. qua Georgius Bucananus princeps
huius sæculi Poëtarum ait:

----- *Vndam*

Ad Ligeris qua diues agri, qua di-
ues Iacchi, (res.

Ostentat longè famosa Aurelia tur-
Verùm Aurelianense vinum inferre
regiis mensis nefas est, etsi generosos
prægustatores adesse illic certum est:
quia id vinum natura corrosiuum pu-
tatur, notaque Reginaldi Biturigum
Archiepiscopi vox illa, quâ in con-
uiuio hilarè dicebat, vinum Aurelia-
nense numquam cecidisse causa sua,
vbi præsens esse ac videri, gustare-
que posset. Glaber Rodolphus, cap.
sexto libri secundi historię. *Fuit, in-*
quit, Aurelia ciuitas antiquitus, ut est
in presentiarum Regum Francorum
principalis sedes Regia, scilicet pro sui
pulchritudine, ac populari frequentia,
necnon & telluris vbertate, perspiciui-
que irrigatione fluminis. Ex Ligeri
quippe sibi congruo etiam flumine ag-
nomen habet inditum, diciturque Au-
reliana, quasi ore Ligeriana, eo vide-
licet quòd in ore eiusdem fluminis ripa
sit constituta, non ut quidam minùs
canti existimant, ab Aureliano Au-

gusto quasi eam ipse aedificauit, sic vo- LIGER.
 catam, quin potius ab amne, ut di-
 ximus, quod rectius veriusque illi con-
 gruit. Et licet Cæsar Genabum, ut
 dixi, diruit, atque incendit, ut A-
 uaricum Biturigum expugnatum
 iret, tamen verisimile est voluisse po-
 stea ut pro Genabo restituto Aure-
 lia diceretur, à nomine matris suæ.
 Neque enim autorem antiquiorem
 alium habemus, qui Aureliam vr-
 bem nominet quàm Sidonium Ap-
 pollinarem, qui Theodosij iunioris
 ætatem non superauit. Ligneum
 autem pontem Genabus olim ha-
 buit, nunc non habet, sed è quadra-
 to lapide constructum, per quem in
 agrum Biturigum transitur, in vici-
 niaque eius vrbis *Ligerulus* oritur Loyretæ
 tantus in ostio, quantus erumpit è
 fonte: altum enim fluuium & nauic-
 ularum patientem emittit; exiguus
 quidem cursus amnis, sed liquidus &
 altus, cui proprium nullo vnquam
 gelu astringi. De quo fonte copio-
 sius cæteris scripsit Gallico sermo-
 ne Leo Tripaltius Aurelianensis, &
 nos authoris verba Latina reddidi-
 mus in hunc qui sequitur modum.

LIGER. In Ligerim labitur fons Ligeruli, & aqua eius, unâ exigua leuca distans ab Aurelia, id est duobus passuum millibus, videlicet à latere Oliueti vici cursum habens paris longitudinis aut aliquanto maioris. Hic autem riuulus magna urbi commoda, & toti vicinia affert quouis tempore & qualibet parte anni: etenim numquam arefcit ne ardente quidem Syrio, nec gelu astringitur. Itaque cum Liger glacie durefcit, ut quandoque accidit, & ob hanc causam moletrina nihil agere coguntur, ciues ac vicini accurrunt ad moletrinas riuuli plurimas numero, vnde eis facile suppetit copia farinarum, qua nutrinnt familias suas. Terretorium verò urbis multum incolitur, fertileque est, & rebus omnibus abundans, quas mortales desiderare possunt, ut necessitati succurrant; veluti sunt omnis generis grana, vinaque præstantia, prata, pascua nutriendo pecori, stagna in quibus pisces conseruantur, ligna, sylua, lana, & similia tam in tota Belsia, que fertilissima est, nec minus quàm Sicilia aut Ægyptus, que horrea populi Romani olim vocabatur, quàm in Secalaunia, que natura placida & grata est, & in qua

commodè & quantum vult homo capere potest pisces, aues, & quadrupedes bestias, quales sunt cerui, dama, apri & lepores, & similia. Ipsaque Aurelia aère bono, puro, nitido & sano salubris est. Ligerulus verò duos tantùm lapideos pontes habet, vnum apud Oliuetum duobus passuum millibus, alterum apud Miciacense Monasterium Benedictini ordinis, in quo Bibliotheca excellens olim fuit, doctosque & eruditos alumnos habuit. Id Monasterium Sancti Maximini Latine dicitur. De Ligeri autem & Ligerulo accolæ dicere soliti sunt:

Quand Loyre & Loyret s'entretiennent

Il n'y a pays qu'ils ne tiennent.

Perinde ac si dicerent, quoties hæc flumina iunguntur, magnam inundationem fieri necesse est, quod quidem sæpe accidit. A Giemo autem Aureliam decem & septem leucas nauicularij esse dicunt, totidem ab Aurelia Blesas, à Blesis Turones vsque, parem numerum recensent. Igitur Blesas nauiganti à ripa Biturigum primò occurrit *Clariacus* distans ab Aurelia tribus tantùm millibus, vbi Ludou-

LIGER.

S. Mes-
min.

Clery.

LIGER.
Mem.

cus XI. Rex noster sepulchri locum delegit. In diuersa autem ripa *Magdunum* oppidum situm est. De hoc in vita Liphardi solitarij quondam viri sic agitur. *Marcus Aurelianensis Antistes in vico Cleriaco qui ab Magdunensi oppido tribus distat milliariibus ob certas causas residebat.* In eadem vita etiã reperies verba quæ sequuntur. *Est mons apud Aurelianos, quem incolæ regionis illius Magdunum vocant, in quo antiquitus extructum erat castrum quod à Vandalis hominibus barbaris ad solum ipsum dirutum est.* Quæ duo oppidula pari interuallo ab Aurelia absunt, videlicet quinque passuum millibus, & quod excurrit. Denique ad Aurelianenses Episcopos tria, vt dici solet, oppida pertinent. *Pitineris, Iargolium, & Magdunum.* Et Aureliæ monasterium est *Sancti Euenertij*, cuius Abbas fuit Stephanus postmodũ Tornacensis Episcopus, in cuius epistolis, necdum excusæ sunt, tres tantũ locos hîc libet adscribere, quorum primus est ex epistola ad Ioannem Aurelianensem patriã, Domini Papæ Alexandri tertij scriptorem, vt quo tempore vix-

S. Euenert.
merf.

rit e
Pon
sic h
re,
temp
quã
Aur
quia
Aur
rien
tem
initi
Lex
sibu
ses,
elogy
cũm
veru
tur
dun
que
tem
vsq
imp
tan
reli
cer
nis
Ro

rit ex ipsius Alexandri nomine, & LIGER.
Pontificatu statim intelligatur. Alter
sic habet. *Natis sub Aurelianensi aë-
re, & Ligeris aquâ perfusis, aestivo
tempore Romæ morari, non est aliud
quàm mori.* Tertius, *Solent plerique
Aurelianenses aurei inter alienos esse,
quia nec argentei sunt inter suos.* De
Aurelia quoque Ioannes Sarisbe-
riensis, qui Adriani & Alexandri
temporibus vixit, in epistola, cuius
initium est. *Solent pigmentarij, De
Lexouiensibus nec non Aurelianen-
sibus ita scripsit. Domini Lexouien-
ses, patres non modò eloquentium, sed
eloquentiæ quodammodo sunt. Nam
cùm Aurelianensibus, qui multarum
rerum peritiam & usum habent, æquen-
tur in plurimis, in eo faciliùs antece-
dunt, quòd hîc nascuntur, & fiunt elo-
quentes, adeò quidem vt omnem æta-
tem, & sexum, genuinus eloquentiæ
usus imbuat & informet. Quid ego
impeditioris linguæ humuncio, torrenti
tanta eloquentiæ respondebo? Ab Au-
relianensi autem vrbe Liger habet
centum sexaginta leucas nauigatio-
nis, cuius dimidium Aurelia est, & à
Rodumna primo Ligeris portu ad*

LIGER. *eam urbem septuaginta. In vita Ge-
nouefæ Virginis in agro Parisiorum
natae apud vicum Nemptodorum,
scriptaque Childeberti temporibus
hæc reperio. Ab Aurelianensi vrbe
vsque Turonum ciuitatem qua tertia
Lugdunensis nuncupatur, perhibentur
esse stadia sexcenta, milliaria septua-
ginta quinque, qua adhuc veteri Gal-
lorum lingua nuncupantur leugæ quin-
quaginta. Omnes autem scriptores
Martyrologiorum à Carolo magno
Aurelianos in plurali numero dix-
erunt, & ante eos Sidonius lib. 8. Au-
relianensem urbem. Belgenciacum
autem oppidum in eadem ripa situm
decimo ab Aurelia milliario postea
occurrit, ponte egregio quem nostri
Reges olim fieri curarunt instructum.
Hic Ludouici VII. & Eleonoræ vxor-
is ditissimæ foeminæ matrimonium
pridem contractum, mutuo consensu
dissolutum est. Idque initium bello-
rum fuit, quæ diuturna contra An-
glos & totam ferè Aquitaniam, fu-
nesta, vt ita dicam, atque exitiosa
fuere.*

BLOIS.

*Blasas tandem venimus, vbi COR-
BILIONEM Gallica vox arguet
fuisse.*

fuisse. Strabo Corbillionis nomine **LIGER.**
 emporium totius Galliæ super Lige-
 ri fluuium situm, ponte munitum, &
 memoria Petri Blesensis scriptoris
 non improbandi, cuius opera iam
 pridem publicata fuisse manifestum
 est. Hanc esse patriam Agilulphi mo- *s. Ayoul*
 nachi Floriacensis, postea Lyrinensis
 Abbatis in eius vita traditum est, in
 qua hæc verba reperio. *Blesense ca-*
strum ad montis cuiusdam latus situm
est, quem Liger fluuius præterfluit, eo
loco sane piscosus imprimis, & ma-
gnam illi adferens vini atque frumenti,
ceterarumque rerum homini nutriende
necessariarum fertilitatem. Aimoinus
 historicus tradit Ludouicum Pium
 Cæsarem peruenisse ad flumen Lige-
 rim prope castrum Blesense, quo *Cise vi-*
 za amnis in eum confluit, *uere.* *Siciam*
 nunc vocant. In alia ripa occurrit
Ambasia, vbi Carolus VIII. repentè
 ictu sanguinis extinctus est. De vico
 Ambaciensi Fortunatus in vita Mar-
 tini sic loquitur.

Mirum aliud vico quod contigit
Ambaciensi.

Et hîc etiam meminisse placet Iose-
 phi cognomine Gorrionis, quem

C

LIGER. Ambasensem patria aut Turonensem
 fuisse Iudæi asserunt, qui historiam
 Amboi- Iudæorum perscripsit. Ambasia au-
 se. tem præclarum hodie pontem habet.
 Iuxtaque eam *Amatissam* fluvium
 excipit Liger, deinde progreditur
 TOURS. CÆSARODUNVM Turonum, unde
 de *Laudiacum* vsque sunt stationes
 & posituræ equorum quas postas vo-
 cant duæ, quæ expectant aduenien-
 tium cursorum celeritatem: Qui lo-
 cus *Mons-Laudiaci*, & vulgo *Mont-*
 LOUIS. *louys* ab indigenis vocatur. Grego-
 rius Turonensis libro secundo Lau-
 diacum ait ab vrbe Turonum millia-
 rio situm. Hic quoque cap. 10. libri
 4. Capitularium Caroli magni inse-
 rere necessarium putamus, quod in-
 fra Aureliam penè quotannis agge-
 res reficiendi sint. *De aggeribus iux-*
ta Ligerim faciendis, ut bonus missus
eidem operi preponatur: & hoc Pipino
per nostrum missum mandetur, ut &
ille ad hoc missum ordinet, quatenus
predictum opus perficiatur. In Tu-
ronibus pira Boni Christiani adeò
suauia, ut Pontifex Romanus ea ad
se missa cum Cardinalibus conuiuis
auidè comederit, nec quicquam ac-

per flumina.

SI

cipi à suis voluerit pro bullis à desi- LIGER.
gnato Turonensi Episcopo. Duo-
bus autem extra eam ciuitatem mil-
libus, Martinus monasterium sibi
statuit, qui locus tam secretus & se-
motus erat vt eremi solitudinem non
desiderares. Ex vno enim latere præ-
scisa montis excelſi rupe ambitur, re-
liquam planiciem Liger fluuius re-
ducto paulatim sinu clauſerat. Rur-
sus Monasterium, inquit, beati viri
duobus à ciuitate millibus erat dispa-
ratum. Hæc Sulpitij Seueri politif-
simi scriptoris, & facundissimi Gal-
lorum, verba sunt in vita D. Martini
Turonensis Episcopi, isque locus
Mainus Monasterium appellatur à *Mar-*
Gregorio Turonensi libro decimo. *mōstir.*
Turones iuxta Ligerim esse Prolo-
meus asserit, TYROPIOS vocans
pro Turonijs, quâ voce Cornelius
Tacitus vsus erat, ciuitatēque illam
Cesarodunum nominans, quæ in tertia
Lugdunensi transligerim sita est, &
lapideo ingenti ponte multarum for-
nicum excellit. Nec verò totâ Galliâ
regio vlla est, vbi ver, vbi æstas atque
autumnus suauiores sint, vel pira me-
liora, cæterique fructus præstatiores.

C ij

LIGER. Duabus leucis infra eandem urbem in ripa Ligeris rupes est concaua, unde stillicidia quamplurimas figuras effingunt, alias forma rotunda & orbiculari, alias oblongas, alias amygdalis similes, omnes tamen albo & candido colore politissimas, ut Tragemaræ persimiles appositè dicantur, ac sæpè fallunt conuiuas in mensis, præsertim fœminas zuchari amantes.

Le Brâ- *Branlia* è Vindocinensium finibus
le riuie- ortus *S. Reginaldi* oppidulum præ-
 re. terfluit, deinde in Ligerim labitur.
Le Cher Ad *Carum* flumen & alios, qui ex
riuere. agro & finibus Biturigum fluunt in
 Ligerim, aut è Lemouicum & Picto-
 num remotioribus locis decurrunt,
Moluf- nunc venio. *Molucionum* oppidum
son. Boiorum qui nunc Borbonienses
 vulgo appellantur *Carus* alluit, ve-
 nitque nouem leucis supra id oppi-
 dum è fonte, qui non procul abest à
Saluertio nobili prædio. *Carum* qui-
 dem quod sciam nullus auctor anti-
 quior *Gregorio Florente* Episcopo
 VI ER- Turonum sic appellauit. Is apud *Vir-*
 SON. sionem oppidum quod *Philippus* sex-
 tus Francorum Rex *Virsanam* in pu-

blico instrumento vocat, eodemque LIGER.
Auaricum amnem accipit qui Galli-
 cè *Auvron* dicitur, à cuius nomine *Auvron*
 mater urbium Bituricarum A V A-
 R I C V M Iulij Cæsaribus temporibus
 stante adhuc Republica Romanorum
 vocabatur, quod ad eum & paludes
 sita esset, quæ temporis lapsu & hu-
 mana industria exficcatæ sunt. Sido-
 nius urbem Biturigum *Bituricas* ap-
 pellat, ac de Virsione quidem in a-
 agro Biturigum dici solet hic versus,

*Virsisio villa virens, aliunde multa
 requirens.*

Sanè quinque amnes Bituricum vr-
 bem accessu suo plurimùm ornant,
Auaricus & *Auvreta* & *Elaueriolus*
 ex vna parte, *Eura* & *Molus* ex alia.
 E fonte mediocri inter Dunū regiū &
 Molinas fluit alius amnis qui Elaue-
 riolus appellatur, & continuato cursu
 duodecim leucis Auarico permisce-
 tur prope Bituricam urbem. Cæsaribus
 ipsius testimonio constat Auaricum
 pulcherrimam prope totius Galliæ
 urbem ferè ex omnibus partibus flu-
 mine & palude circumdatam, vnum
 habuisse & perangustum aditum.
 Nunc autem non vrbi Biturigium,

LIGER.

sed Auarico anni hoc nomen solum
 tribuimus, qui à meridie fluens iux-
 ta muros vrbs quos alluit, ad por-
 tam, vt nunc dicitur, Avroniam la-
 pideum pontem habet, ex quatuor
 aut quinque fornicibus constructum.
 Quatuor autem leucis à Biturigum
 vrbe in Carum se effundit, amnis
 quoque alius, cui *Evura* Gallicè
Vvrette nomen est, vrbem ingressus
 extra eam propè Sulpitiani Mona-
 sterij ruinas acceptâ superiore fluuij
 Avronis aquâ, apud Virsionem qua-
 tuor milliaribus ab vrbe distantem.
 Ac propè portam Sulpitianam peri-
 culosissimus gurges cernitur, qui for-
 midabilis & nauiculis esse debet, &
 natatoribus, quorum plurimi maxi-
 mè studiosi Iuris Civilis mergi solêt.
 Nec in minus periculum incidunt
 omnis generis natatores. In Carum
 quoque influit & *Theolius* modicus
 amnis iuxta *Exoldunum* oppidum
 decurrens. Et *Tornanima* illud in-
 grediens contra solis ortum fluit,
 quod rarum est. Porrò Exolduni vi-
 na annis viginti & amplius seruan-
 tur: is amnis oritur è fonte, cui
Theolio nomen est disparato quatuor

Theol
ziuiere.

leucis, alveus eius latitudinis triginta pedum & amplius, satisque altus, aqua limpida riuulusque eius extra Exoldunum deducitur. De eo oppido Armoricus loquitur Philippidos libro secundo.

----- nobile castrum

Vcelloduni sibi subdit in impete primo,

Cum patriatota tam diuite, tamque potenti

Vt sibi sufficiat, nec sit mendica bonorum,

Multa quibus regio se lamentatur egere,

Copia quam Cereris ditat, quam Bacchus inandat;

Qui comportari desiderat inde remotas

In partes, quantoque magis portatur, eo fit

Fortior, & temere portatus inebriat omnes

Qui dedignantur Theridem sociare Lino.

Yeura verò amnis qui Magdunam alluit in Carum labitur, quatuor autem leucis à Biturigum vrbe situm est, Aimoinus cap. 1. lib. 3. Bituri-

Yeure
riuiere.
Meham
sur Ye-
ure.

ncia
solum
ns iux-
ad por-
iam la-
quatuor
uctum,
urigum
, amnis
Gallicè
ngressus
Monar-
re fluuij
em qua-
tantem,
am peri-
qui for-
ebet, &
ni maxi-
gi solèt.
incidunt
Carum
modicus
ppidum
llud in-
m fluit,
lduni vi-
seruan-
te, cui
quatuor

LIGER. ges apud Castrum Mediolanense, inquit, quod nunc Magdunum dicitur quindecim armatorum millia Desiderio Duci opposcentes cum eo conflixere, urbemque obsidione cinxerunt. Et literæ Caroli Regis anno millesimo trecentesimo vicefimo secundo datæ, dicuntur Magduni secus Euvram, à posterioribus tamen Medunum pro Naom Magduno dictum monemus. Naum
riuiere. fluuiolus in vita S. Genulphi cap. 16. lib. 1. memoratus, paulo infra Exoldunum Saldriam maiorem accipit. LaSaul-
dre ri- Nam minor ultra Capellam Gilonis in
uiere. maiorem fluit, minor autem Remo-
Petite rantinum emporium emptionis &
Sauldre rantinum emporium emptionis &
riuiere. venditionis pannorum. Poso fluui-
REMO- lus immergitur Saldriæ maiori, ac
RAN- prope fontem situm est Vastinium,
TIN. vnde nobilis familia Vastinensium
Poso ri- nomen habet. Ille verò à Concorcello,
niere. quem Concordiæ saltum eruditi vo-
VA- cant, & Albignino dilapsus ad S. A-
TAN. niani oppidum lapideum pontem ha-
Concres- bet. Deinde apud Bruti, nunc Tri-
sant. gny. S. carij montis munitionem, & Chenon-
Aubi- cellas regiam admirandi operis in
gny. Agnan. ponte structam, aliumque Bleria &
Montri- duos iuxta Cæsarodunum siue Tu-
chard. Bleri.

ronum urbem, ultra quas riuus ex ea LIGER.
ad Ligerim ductus insulam Diui
Cosinæ efficit, in cuius templo Be-
rengarius olim ad sanitatem animi re-
uertus ab hæresi, & Ronfardus Vin-
docinensis nostrorum Poëtarum ma-
ximus sepulti sunt. Alter postea eius-
dem Carî riuus prope *Linerias* du-
ctus insulam constituit: tandem Ca-
rus ipse in Ligerim euoluitur. De eo
aliquot testimonia celebrium autho-
rum hîc referemus primùm ex Ar-
morico Philippidos quinto, eius
enim verba sunt.

---- *Sigalaunica plana serenant,
Frugifero iocunda solo latus inde sini-
strum*

*Lenè fluens per prata virentia Carus
amœnat.*

*Arboribus cultisque placens, patiens-
que carina,*

*Piscibus & multis inuat utilitatibus
ipsum.*

Secundum, eiusdem authoris Phi-
lippidos tertio his verbis.

*Inde iter accelerat Turonis festinus ad
urbem*

*Quam geminum nitida flumen cir-
cumfluit unda,*

LIGER. *Hinc Liger, hinc Carus medio sedes,
inter utrumque.*

*Clara situ, speciosa solo, iucunda
fluentis,*

*Fertilis arboribus, uberrima fruge,
superba*

*Cine, potens Clero, populis numerosa,
referta,*

*Divitiis, lucis & vitibus undique
lucens.*

*Quam sacrosancti presentia corporis
ornat.*

*Praesulis eximij Martini, gloria
cuius*

*Omniis Ecclesiis summum decus ac-
cumulavit.*

*Quae cum sit Britonum caput & me-
tropolis, vna.*

*Bis senas sub se cathedras latatur ha-
bere.*

*Nec de Biturigibus amplius dicam
nisi quod omnino sciendum est. Ruti-*

*lij enim Numeriani versu, continetur:
Occurrit chalybum memorabilis Ilua*

metallis,

*Qua nihil uberius Norica gleba
tulit.*

*Non Biturix largopotior strictura ca-
mino,*

per flumina.

59

Nec qua Sardonio cespite massa fluit, LIGER.
Plos confert populis ferri fœcunda crea-
trix

Quam Tartessiaci glare afulua Tagi,
Materies vitis aurum letale paradisi.
Et hoc quoque non ignorandum pu-
to quod ex nostratibus Poëtis qui-
dam scripsit:

Pascuis dives Biturix, & aliis
Neustria siluis.

In iisdem Biturigum finibus An- Indre. r.
ger oritur supra Castram inter Rodul- La Cha-
phi castellum & Monasterium Dolen- stre.
se Gregorio & veteribus notum, fluit, Cha-
qui & ipse flumen de quo agitur An- sean-
garim vocat, & Gregorij quidem ver- Roux.
ba sunt. Apud Dolensem vicum Bi- Deols.
turigum cap. 18. lib. 2. & post eum Bourg-
Gildas, & Aimoinus scriptor Floria- Deols.
censis ante annos sexcentos scribit,
Accelerationem itineris cum inundate
profusione imbrium retardanere Aqu-
tanici amnes, inter quos Andria des-
picabilis visu fluniolus, sed crebra in
multiplices discurfus alvei sectione ac
paludum aliquantis in locis ad trans-
meandum difficilis. De quo ab acco-
lis & exteris dici solet:

Indre a tous les iours sa proye,

C. vj.

LIGER. *Ou d'un costé ou d'autre, & s'y noye
Quelqu'un.*

Id est, nulla præterit dies quin præ-
dam Anger suam habeat. In vita Ge-
nulphi lib. 2. cap. 9. de situ Straden-
fis cœnobij agitur his verbis. *Est au-
tem locus idem in penultima parte Bi-
turici pagi versus occidentem admo-
dum delectabilis seu iucundus. Nam è
regione Fluminis Angeris cursus offer-
tur, quod commoditate sui quamma-
ximè iuvat incolas eiusdem loci: tum
deinde circumquaque fertilis humus
omni germine cum sui fœcunditate, tum
etiam agricolarum opere. Eidem cœ-
nobio Stratensi subiicitur Monaste-
rium S. Petri in territorio Niuernen-
si situm, ut dicitur cap. 13. lib. secun-
di in hunc modum. Hic igitur vene-
randa memoria Dodo pro sibi compe-
tentibus causis aulam expetiit Domini
Caroli Regis: aderant verò tunc in pa-
latio fratres ex cœnobio S. Petri quod
est in territorio Niuernensi grata satis
positione situm inter duos amnes Lige-
rim & Elauerem. Deinde subiicit:
Rex proprio cõfirmavit scripto regium
preceptum, ac proprio corroboravit
edicto, ut iam dictus sancti Petri locus*

S. Pier-
rele Mon
sier.

à prefato Abbate Maynardo, suisque LIGER.
 successoribus Stradensis scilicet Mona-
 stery rectoribus perpetualiter possidere-
 tur, & regetur. Igitur non procul
 à Monasterio S. Genulphi Anger fluit, s. Ge-
 mox Castillionem, tum Lucas oppi- nouil.
 dum, arcemque munitissimam: de Chastil-
 qua Armoricus Philippidos libro o- lon.
 ctavo sic ait: Loches.

Nobile castellum, quod Lochia nomi-
 ne dicunt,

Cui nec fruge solum, nec Baccho vitis
 auara est,

Endria cui magnum decus addit &
 utilitatem,

Dulcibus irriguis hortos, & prata ri-
 gando,

Qui cum sit gratus visu, fecundus
 & usu

Multimodo patriam inuat oblectami-
 ne totam.

Et Glaber Rodulphus lib. 2. cap.
 4. Fulco, inquit, Andegauensis edifi-
 cavit Ecclesiam admodum pulcherrimam in pago scilicet Turonico millia-
 rio interposito Lucense castro. Idem
 lib. 4. cap. 17. Fulconis ait Andega-
 uensis corpus in Monasterium Luca-
 cense quod ipse construxerat delatum

ncia
 noye
 n præ-
 ta Ge-
 raden-
 Est au-
 rte Bi-
 admo-
 Nam è
 us offer-
 amma-
 i: tum
 humus
 ate, tum
 m cœ-
 onaste-
 iernen-
 secun-
 r vene-
 compe-
 Domini
 c in pa-
 ri quod
 ta satis
 s Lige-
 abiicit:
 regium
 boravit
 ri locus

62. *Pap. Mass. descriptio Francia*

LIGER. est, & in eodem sepultum honorificè.

Cormeri Anger postea *Cormeriacum* fuit, patriam Ioachimi Perionij Benedictini Ordinis, qui primus Aristotelem docuit Latine loqui; nec magno intervallo accrescit aquis *Eschendonis* & *Angeruli* riuorum, *Basonis* arcem petens tredecim lapideis pontibus ornatus paulo infra Carum in Ligerim effunditur. Habet autem in ripis suis plurimos fontes limpidissimos, altissimisque marginibus, ac nisi frequentes molæ obstarent, nauigiorum patiens esset. Troctas, carpiones, barbuculos, lucios nonnumquam longitudinis quinque pedum piscari in eo notissimum est. Indi coloris aquas habet, neque rapidè, sed leniter & sensum in Ligerim quoque labitur. In eam etiam defluit *Beuero* & *Cusso* *Camborinum* insulam adiens, in qua Franciscus primus regiam sibi ædificari iussit.

Beuero
r.
Cusso r.
Chambourg.

Restant duo fluuij magni nominis à Lemouicibus labentes, scilicet *Vigenna*, & *Crausia*, quam in Vigenam cadere notum est. Ita enim Sulpitius de Martini exitu loquens. *Apud Condatensem* (inquit) *diœcesis*

La Viègne r.
La Creuse r.
Cande.

sua vicum, excedens à seculo migravit ad Christum. deinde addit: Si mos antiquitus institutus servatur, in vrbe qua ordinatus est. habebit Deo iuante sepulchrum. His ergo litigantibus sole ruente dies clauditur, corpusque in medio positum ab utroque populo, Pictauicis scilicet & Turonensi custoditur, futurum ut mane facto à Pictauis per violentiam auferretur. Denique nocte media Pictauis somno cōprehenduntur, nec ullus superfuit, qui ex hac multitudine vigilaret. Igitur ut Turones eos cōspiciunt obdormisse, apprehensam sanctissimā glebam alij per fenestras eiciunt, alij à foris suscipiunt, positamque in nauim cum omni populo per Vigennā fluum descendunt, ingressique Ligeris aluam ad urbem Turonicam cum magnis laudibus psallērium dirigunt gressum. Pictauis expergefacti nihil de thesauro quem custodiebant habentes cum magna confusione sunt reuersi, & ciues Turonici tripudiantes, cum sanctissimi viri corpore ad urbem Turonum sunt regressi. Est autem Candatensis vicus in Turonum dicecesi iuxta Ligerim positus, nec procul à castello nobili Sorellio vnde rusticum adhuc in vi-

LIGERIS.

Cande.

Montso-
rean.

LIGER. cinia prouerbum est, inter Candatum & Sorellium vicos nec ouem, nec vitulum pascere, quia proximi & penè contigui sunt, vnde dicterium accolarum,

*Entre Cande & Monforeau
Ne repaist brebis ne veau.*

Candatense autem Templum mausoleo Martini atque effigie exornatum erat, ante bella pro Religione exorta. Nam tunc Caluinianæ sectæ milites omnia templi ornamenta confregere. E regione Candatensis vici interiecto flumine, situs est vicus, *Capelle alba*, ita vocatus ab Odone Cluniacensi, à qua duabus tantum leucis distat *Burgolium* monasterium Sancti Benedicti. Baldricus ita orditur historiam suam: *Baldricus Burguliensium fratrum Abbas, licet indignus, omnibus Christianis pacem & veritatem diligentibus.* Quæ historia expugnationem vrbs Hierusalem, & sacri belli narrationem complectitur.

Verùm quia in Vigennam labitur *La Crau Crausia*, de eo prius dicendum. Orietur hîc fluuius in finibus Lemouicum *Feletim*, vna leuca supra *Feletinum*, exiguum

*La Chapelle
blanche.
Bour-
gneil.*

*La Crau
seruie.
Feletim.*

oppidulum superioris Marchiæ, cuius caput est *Garectum* Regiæ iurisdictionis. Nam prætorium inferioris apud *Oratorium* visitur, infra quam est riuus vici *Conturensis* culti olim, cum hodie vestigia ædificiorum adhuc videantur. Est autem *Filetinum* positum in via militari, quâ itur à *Lemouicibus* matre urbium totius regionis Episcopatuque gentis, *Aruernum* seu *Claramontem*, quem ita vocat *Robertus* belli sacri scriptor cum ait, *Anno Dominice Incarnationis millesimo nonagesimo quinto magnum inter fines Gallie concilium celebratum est in Aruernia scilicet ciuitate, que Clarus mons appellatur, cui Papa Urbanus secundus presuit.* A *Feletino* vbi aulæa texti mos est, *Albiconium* oppidulum videas in quo tapetes similiter in vsum Gallie confici consueuerunt. Id Crausa alluit à fonte sic dicto nomen accipiens. *Agedunum* exiguum oppidum vbi est Monasterium *Diui Benedicti*, ac propè *Crausiam* vbi mirabilis gurgis, cuius aqua *Indici* coloris in flumine aspicitur. *Glinium* oppidulum sequitur suo ponte nobilitatum. Inde *Frozelinus*

LIGER.
Garet.Le Do-
rat.Aubas-
son.

Abu.

Glenie.
Froyse-
lins.

LIGER. labitur, propè eas excipiens Crausia
Lapetite minoris influentes aquas, moxque
Crause, *Argentonium* in finibus Biturigum
r. alluit, quod oppidum Philippi Co-
Argen- minij fuit præclari historiarum scrip-
som. toris. Deinde *Oblincum* interluit
Le Blac eiusdem regionis oppidulum, postre-
en Berry mò *Haiam* in Turonibus alluit, li-
LaHaye gneumque pontem ibi habet. Decur-
en Tou- rit postea vsque ad *portum Pila*, sic
raine. dictum Latine in veteri historia Co-
Le port mitum Andegauensium, quò nunc li-
de Pile. gneum pontem, qui Vigennæ apud
Creuse. *Castrum Heraldii* seruiit, translatum
 accepimus ad vitanda tam peditum
 quàm equitum penè quotidiana nau-
 fragia, quod tandem effectum est lo-
 co lignorum, suppositis pilis è qua-
 drato lapide firmissimis. His in locis
 hoc flumen non amplius Crausia, sed
Le bec *Crensia* iam appellatur Gallicâ voce,
des deux quia alueum strictum profundumque
eaux. & altum habet. Nec procul, sed infra
 pilas, effunditur in Vigennam eo lo-
 co quem *Beccum duarum aquarum*,
 id est fluuiorum, vulgus appellat. Et
 ne quid amplius dicatur piscosus ad-
La Gar- modum est Crausia. In eum autem la-
tampe r. bitur *Vartampa* amnis, vt in vita Sa-

uiniani & Cypriani martyru legitur LIGER.
 his verbis: In pago Pictaviensi est locus
 qui prisca antiquitate Confluentium
 dicebatur propter confluentem in fluuio
 Crofa Vartimpam fluuium.

Vinconus supra Belacum oritur ac Vinconr.
 subluit rupem suppositam muris il- Belac.
 lius oppidi, acceptoque dimidia post
 leuca riuo *Basilia* in Vartampam La Basie
 influit. Hic enim inter Belacum & le r.
 Oratorium fluit, & pons quem tran- Le Do-
 sire oportet Vartampæ impositus, rat.
Besse nomen habet. Vartampæ verò
 piscis bonitate & gustu inferior est
 Vinconio, & hic Basiliano quoque
 cedit, vt accolæ affirmant. Ita fit
 plerumque, vt riuulorum piscis esu
 præstet, gratiorque sit quàm maio-
 rum amnium. Postea verò Vartampa
Maurilionis municipium interluit, Mons
 acceptoque *Anglino* fluuiolo in Crau- morillon
 siam tandem influit.

Cæterum *Vigenna* amnis in finibus La Vien-
 quoque Lemouicum oritur, nec Vi- ne ou la
 gennæ nomen apud eos habet: Vi- Vigna-
 gnanam enim vulgus appellat. Fons ne,
 eius non procul à *Tarnaco* oppidulo Taurion
 situs est. Recepto postea *Taurione*, & G A-
Aurantia fluuiolis decurrit in Vigen- urance.

LIGER. nam; in cuius Aurantiæ ripa Ioannes Auratus Poëta regius didicit versus scribere. Is *Mane pransus* cum appellaretur, & displiceret impuberi id cognomen, Aurati ab Aurancia nomen accepit. Vigenna verò matrem urbium Lemouicarum in qua Episcopalem sedem habet, alluit. In vita Sancti Martialis, facta fluij mentione addit auctor, *Et cum iter facerent, cõrigit ut deuenirent ad quoddam regale palatium vocabulo Iogeniacum duabus leucis à Lemonica. Fixerunt autem tentoria, & papiliones omnes Principes & Comites è diuersis regionibus coadunati super Vigennam fluium. Estuantes autem calore Solis, ibant ad fluium, ardorem pariter sudoremque vitare cupientes. Brance riuere.* *cia* exiguus amnis oritur apud Sancti Vitus. *Etum Vitum, Petram Buffariam, & Chalucetum* fatale oppidum Ricardi Anglorum Regis, alluit, ac permiscetur Vigennæ, à Solemniaco monasterio distans tribus aut quatuor leucis. De eo Aimonius historicus: *Eligius* petit à Dagoberto donari sibi villam in pago Lemouicensi sitam Solemniaco cognominatam, in quo & Mo-

Solem-
nac.

nasterium construxit, & congregatio- LIGER.

nem Deo seruentium monachorum.

Elfa quidem oppidulum est, in quo optimi panis conficiendi ratio est, qui in urbem Lemouicam statim infertur, vocaturque ab eis Elfianus. Et beatus Austreclianus vnus è comitibus

S. Martialis vita excessit. In loco

qui Elfe vocatur, nunc *Aixe*. Abest à *Lemonico* duabus tantum leucis, de quo in vita eiusdem Martialis men-

tio fit his verbis; *Est ciuitas in pro-*

uinciis Galliarum prophano vacans

errori, nomine Lemouix. Et verba superiora de morte Austrecliani in eiusdem vita continentur. Postea

non procul à *Sancti Iuniani* oppidulo sub lapideo ponte fluit, mox apud

Cabanesium oppidum, natalem locum Ademari historici, monachique

Sancti Martialis Lemouicensis, deinde ad *Confluentes* dictus est. Inde-

que fluit versus *Insulam Iordanis*, postea *Cauiniacum*, exin apud *Castrum*

Airardi urbem in *Pictonibus*, lapideum pontem pulcherrimum firmis-

simumque publico sumptu constructum, habentem. Hic verò nauigiorum patiens *Vigenna* esse incipit, la-

Aixe.

LIMOGES.

S. Iu-

nien. oss

S. Iuniã.

Chabanois.

Confolant.

L'Isle

Iourdain

Chaunigny.

Chastelerant.

L'Isle

Bou-

chard.

LIGER.
L'Isle-
Bou-
charl.

Le Clan
I.

Chasse-
neuil.

La Von-
neuil.

biturque versus *Insulam Burchardi*, cuius in Iure Canonico mentionem fieri & ipse memini, & qui volet reperiet. Tandem apud Candatensem vicum Ligeri permiscetur, vt supra demonstratum est. In Vigennam quoque *Clianus* Pictonum amnis, qui *Planus* etiam dicitur, vt tradunt *Annales Aquitanici*, quòd altis ripis sit ac plenus dormientibus aquis, & quodammodo residibus: angusti strictique alvei & leniter fluens, vt aquas penè residues habere videatur. Qui amnis aliud etiam nomen habebat, vt ex literis Ecclesiæ Pictaviensis apparet his verbis: *Ecclesia sancti Clementis sita est super ripam fluyj Clennis in villa que dicitur Cassinolum duobus à Pictavio passuum millibus.* In iisdem literis hæc verba quoque reperiuntur. *Aymericus Capellanus S. Clemētis de Cassanolio perrexit in Hierusalem cum Comite Pictaviensi, & remansit dicta Ecclesia sine Capellano.* Et olim quidem propter obices inculta erat, nunc illis remotis, navigatur. *Clanus* vero *Vinnam* decurrens *Vonnam* fluuiolum accipit, oriturque nō procul à Monasterio opu-

lento Cisterciensis ordinis, cui *Castellare* nomen. Inde fluit *Menigurtam* Canonicorum collegium, *Buseam*, *Sansayum*, *Cuisaium*, & *Lazanelium*, indeque *Lusinianum* Castrum ciuilibus bellis euersum; postea *Viunonam* vbi non procul à Clano excipitur. Abundant piscibus diuersi generis, troctis exceptis. Annis quidem periculosus dum inflatur. Insunt in eo plura saxa quæ grifones vocant.

Cloera riuulus est *Marka* apud *Le mouices* oriens, parrochiam quæ *Ianceya* dicitur alluit, post adit *Trancartium*, vbi hyeme nauiculis transitur, & prope *Viunonam* Clauum ingreditur. Carpionibus & lucis caret, sed minutissimo pisce abundat. *Nobiliacus* nomen est cœnobij insignis duobus à *Pictauio* millibus, & à *Malepertuso* vnico milliari tantum distans. Et *Mossa* exiguus amnis hoc loco influit in Clauum, vocaturque *Medioximus* in veteribus eius Monasterij chartis, Auditorij *Pictauiensis*, in quo Ius Ciuile & Canonicum exponi mos est, ad Abbatiam *Santi Benedicti*, quæ est *Pictauiensium* deambulatio, concursus fieri solet

LIGER.
Le Cha-
stellard.
Meni-
goutte.

La Cloë-
re r.
Ianscy.
Le Trâ-
care.

Noaille.

Maupertuis.

Mioffan

r.

S. Be-
noist de
Quency.

LIGER. ab otiosa iuuentute, cui statim per locum duos pedes strictum, & duas vt vocant thesias longum, necessario prætereundem est, quia non sine periculo id fieri potest propter præsens & adeò metuendum precipitium in rupes, & subiectum Clanum, qui Pietauiam præcipuam urbem totius regionis alluit. Inde progressus Vigenam ingreditur ultra *Pietauium* veteris. Hoc flumen impeditis altisque ripis à Pietauio Episcopali vrbe usque ad exitum seu ostium eius navigabile nuper efficere Pietauienses publico sumptu curarunt. De hoc fluuio vulgò dicitur:

Au port de Senom

Le Clan perd son nom.

Ioannes Sarisberiensis in præfatione Policratici librum alloquitur, aitque:

*De Pietauorum dicis te gente creatum,
Nam licet his lingua liberiore loqui.*

Liger postea tot iam receptis amnibus alluit Salmurum, de qua Macrinus Poëta lyricus hos versus scribit.

*A Iuli oppidulo bis septem millibus
absunt*

Quæ muri à saltu mœnia nomen habet.

Idemque

Passelourdon.

*Loire.
S A V
M V R.
L O D V N*

Idemque iterum.

Indiga aquis est Iuli tellus, Salmurica rura.

Latiuago fluius permeat amne Liger.

Tametsi in Commentariis Maioris Monasterij reperio non *Iuliodunum*, sed *Laudunum* appellari, & à quibusdam historicis *Louiodunum*, & ab Ademaro Cabaneo *Lofdunum*. Salmurus in Aquitanica ripa situs est, arcemque in edito colle positam habet, & lapideo ponte iungitur. In conspectu illius vrbs est cœnobium *Diui Florentij*, & *Thoeda* amnis qui in Ligerim influit, & *Varius* pagus in quo visitur riuulus qui singulis diebus bis tantum fluit, bisque stagnat.

Thœdus seu *Thoeda* flumen originem suam accipit à *Verone* in *Castinia* agri *Pictauensis* sub *Partiniaco* oppido, deinde ipsum ingreditur, mox prope sancti *Lupi* & *Oruicium*, tandem sub *Thoarcio* præcipuam sedem gentis *Tramuliæ*, postea *Monstrolium Belaij* apud *Andegauios*, vbi nauiculas ferre incipit. Deinde fluit versus *Burgum pontis sancti Iusti*, indeque ad pontem *Fucharium* prope monasterium *S. Florentij* sub

Thoué!

Thœ, r.

Vernon.

Gastine.

Parte-

nay.

Her-

uaux!

Thouars.

D

LIGER. Salmuro, quo loco in Ligerim effun-
 La Di- ditur. *Dina* Pictonum exiguus riuus
 ne, r. oritur è fonte grandi & largo, qui
 viginti passibus ab ortu suo moletri-
 nam agit, videturque sub castello
 Be'eam. *Grimalderia* prope *Belleanum* in Pi-
 Boug. *Stauia*. Inde currit versus *Burgum*
 de Mar- *Matronum*: Vnde progressus amnis
 ne. in duos riuulos diuiditur apud *Mon-*
contorium, quorum vnus oppidum ip-
 sum interluit, alter alluit, ac prope
 fontem, qui totum fluuiolum effun-
 dit, nullo accepto riuulo in Thoedum
 decurrit. Ibi memorabile habitum est
 prælium inter Catholicos & diuersæ
 Religionis propugnatores, vbi Rex
 Carolus per Henricum fratrem po-
 stea Regem feliciter pugnavit. In cu-
 ius prælij descriptione Antonius Alle-
 gri^o vir militaris de hoc fluuio sic ait:
Separat Andenses Pictonum Diuum
ab aquis
Amnis, viscosaque vligine tardat
euntes,
Et Moncontoriæ fœcundat pascua vici.
 Et Ronfardus Ode 68.
Entre l'une & l'autre riue
Dessus la plaine de Gron
De Thoé & de la Dine

Se
 Enf
 Ma
 Qu
 Por
 Tar
 Theod
 bonian
 sta, inf
 amnis
 bus. T
 ac der
 pe Bre
 lionun
 fluit i
 Thoar
 riuulu
 bus P
 villan
 cui vi
 posue
 Barla
 Laud
 nomir
 certis
 biis v
 effunc
 S. Iul
 duner

Se rangent en escadron

Enflex des-ja de la gloire.

Mais, las ! ils ne sçavoient pas

Que ce grand Dieu des combats

Porte en sa maison la victoire.

Tandem infra pontem S. Iusti in
Theodú fluit, dein ad *Mottam Bor-*

boniam, quæ est acervus terræ conge-

stæ, infra quam lapideus pōs est. Hic

annis separat *Pictones* à *Lodunensi-*

bus. *Thoeretus* amniculus est, fluens

ac deriuans à *Chiciaco Pictonū*, pro-

pe *Bressuram* urbem, deinde *Castel-*

lionum, *S. Varnum*, *Condriam* ubi in-

fluit in *Thoedum* inter *Oruallum* &

Thoarcium oppida. *Thonnus* exiguus

riuulus ab oppido *Maleonensi* in fini-

bus *Pictonum* propè *Argentoniæ*

villam cui *Castello* nomē, ad pōtem,

cui virginis etiam nomen maiores im-

posuere, deinde apud *Monstrolium*

Barlaij labitur in *Theodum*. Sub

Lauduno vrbe annis visitur vulgari

nomine *le Martreil*, qui oritur ex

certis fontibus fitis in vno è subur-

biis vrbis, deinde progressus longius

effunditur in *Diuam* apud pontem

S. Iusti. *Brianda* exiguus amnis *Lo-*

dunensium oritur è fonte dicto *Bedo-*

Thoeræ,

r. Chissé.

LeThon,

r. Mau-
leon.

Mon-

streil

Bellay.

Brianda
de, r.

LIGER. *ria*, infra burgum mōtis, super Guais.
 Engues- *na* monasterium virginum Fontis E.
 ne. *brauldi*, qui fons largior est tertia
 parte arpenni terræ, idemque ex alto
 fundo plurimis in locis perpetuò fer-
 uet: vnde tanta vis aquæ erumpit, vt
 solus hic fons mille passibus ab ortu
 moletrinā agitet, dictumque mona-
 sterium alluit, indéque Briaudam vi-
 cum, postea burgum sancti Gratia-
 ni, effunditurque in Diuam. *Bussa*
 paruus admodum amnis est, qui è
 fontibus prope Lodunum progressus,
 in vicum sui cognominis euntibus è
 Cainone oppido Gregorio Turonensi
 celebri cap. 17. lib. 5. Inde versus Mo-
 nasterium *Sullienſe* fluit, postremò
 effunditur in Vigennam duobus mil-
 libus passuum à Cainone. Regionis
 verò Andium flumina paucis versi-
 bus Poëta Paschasius Robinus in
 hunc modum est complexus.

L' Au-
 tion r.

Le Lay-

on r.

Le Loyr

r.

Oudō r.

Thoe r.

Seuore

E

Arua quod *Andicolum* rigat *Altio*,

Laio, *Lidus*,

Vdo, *Thueda*, *Liger*, *Sarta*, *Vigen-*

na, *Sebris*,

Latanus, ac medio amne secans urbem

Meduana,

Et *Lironus* veteri nota *Camillicola*,

Nec

A

Prat

Qua

Q

tanic

sunt.

steri

chru

co p

nifi

eius

Lig

Lat

quin

gau

bus

mu

tun

rax

dua

mil

sylu

nus

le c

fun

sta

Nec non & celebri *Versuvia* valle Cre- LIGER.
doni Le La-
tan r.

Atque *Coëno* sua nobilitatus humo. Lirome
Præterea *Bridis* *Albantia* grata co- r.
lonis Cheuil-
lé.

Quæ *Cossæ* domus laudibus una nitet. Vresere.

Quorum fluuiorum alij in *Aqui-* Craon.
tanica ripa, alij in altera quærendi *Bridiers*
sunt, nec præter *Glanafolium* Mona-
sterium *Diui Mauri* sedem ac sepul- S. Maur
chrum ad *Ligerim* edito in vineis lo- sur Loy-
co positum quicquam dicturi sumus, re.

nisi quod *Faustus Cassinensis* in vita
eius *Glanafolium* nominat. *Altio* in
Ligerim infra pontes *Ceios* decurrit. Les ponts
de Cé.

Laio quoque apud vicum *Calumniam*
quinto aut sexto milliari infra *Ande-*
gavum. *Vdo* oritur in *Britaniæ* fini-
bus è stagno, alluit *Leontum* altissi-
mum sanè fluuium, & ripa coerci-
tum, angustoque alueo, piscium fe-
rax, non planè delicatorum. In *Me-*
duanam influit, tribus ferè passuum
millibus ab eadem vrbe. *Sebris* per
sylvam Sebrianam defluit in * *Lata-* La forest
nus ex ingenti stagno parrochiæ *Ril-* de Sev-
le circa *Bangeium* in *Altionem* se ef- vre.
fundit. *Lironus* per *Camilliacum* è
stagno ortus sexto milliari à matre

LIGER. urbium Andegauensium accipitur,
 nec longè à *Credonio* exiguus amnis
Versutia in *Vdonem* mergitur *Coëno*
 è stagno profluens in *Altionem* de-
 currit. *Albantia* è stagno *Brigidi-*
sacci influit in *Iocarem*. Nunc venio
 ad pontes *Ceios* qui *Cæsariani* pu-
 tantur, per quos *Liger* longius excur-
 rit, ac primum in alia ripa, quæ *Ande-*
gauum urbem aspicit, ad *Buccã Me-*
duanae fluij in ostium eius id flumen
 suscipit ab *Andegauo* veniens pul-
 cherrima vrbe *Andium*, quam *Me-*
duana ipse interluit ponte vno atque
 altero ornatus. Apud *Clissonem Me-*
duana nomen suum amittere à po-
 pularibus dicitur his verbis :

Au lieu de Clisson

Mayenne perd son nom,

In vita *Mauritij Andegauensis* *Epi-*
scopi legi hæc verba ; *Cum* per *Me-*
duanae fluium *nauali* subuectione in
Ligeris alueo securè descenderet *Mau-*
ritius. Ac paulo supra *Sarta & Ledus*;
 ille *Cenomano*rum, hic *Carnutum*
 ex agris fluens, vt mox dicemus, apud
 insulam *Sancti Albini* triangularem
 influit in *Neduanam*. *Meduana* ori-
 tur in finibus *Cenomano*rum qua

Mayen-
 ne r.

illi separantur à Lugdunensi secun- LIGER.

da, seu Normania, longoque cursu

Meduanam sibi cognomine oppi- Mayen-

dum alluit, quod quidem ne quis ne la

aberret *Iuhelam* à nomine domini di- Iuhel.

ci cœpit ab anno millesimo ducen-

tesimo vicefimo, vt ex eius epita-

phio perspici potest in Monasterio

Danielis fontis, prope Meduanam. Fontaine

Hic autem fluuius incredibili lenita- Daniel.

te fluit, etsi Gregorius Turonensis

torrentem eum appellat: Labitur

quidem & alluit *Lanalle*, seu *Val-* LAVAL

tem Guidonis diues oppidum, & *Gun-* Veion r.

terij castrum. Deinde accepto *Volo-* Lyon

ne apud Leonium Andegauorum, d'An-

mox Sartam qui Alançonium cla- gers.

ram urbem *Sesuiorum* secunda Lug- ALAN-

dunensis alluit, tum Episcopalem Le MANS.

Cœnomanorum, quæ & ipsa tertia

Lugdunensi tribuitur. Vnde progres- SABLE

sus in fines Andium *Sabolium* inter- Sartre r.

luit, postea in Meduanam euoluitur.

De Sarta quidem referre placet quod

Theodolphus Aurelianensis Episco-

pus scripsit Moduino Heduarum

Episcopo:

Tempore præterea hoc, quedam mira-

cula visa

LIGER. Dicuntur, breuiter hac quibus ista
canam.

Et fluius Sartā Galli dixere priores:
Perticus hunc gignit, & Meduana
bibit.

Fluctibus ille suis penetrans Cenoma-
nica rura,

Moenia qui propter illius urbis abit.
Quod ciues transire solent propè lintri-
bus illum,

Illic portentum non leue fecit eis.
Denique roscidulas tenebras cum au-
rora fugaret,

Et solito peterent more fluenta ho-
mines,

Est propriis spoliatus aquis locus ille
reperitus

Qui rate, seu remis peruius ante fuit.
Stantibus atque undis populus hinc in-
de stupebat

Alueus ac plebem ad inferiora vocat.
Nemo ratem querit, nullus te, navi-
ta, poscit:

Miranti populo sic stat aperta via.
Et metus, atque rei nouitas intrare ve-
tabat

Primitus, & sensim cœpit abire me-
Incipit esse vetus noua res, intratur
vtrinq̃ue

per flumina.

81

Alterutram ripam, plebs petit at-

LIGER.

que pecus.

Vel pes ei siccus, modicum vel planta
malescit,

Dum gradiens populus itque, redit-
que frequens.

Si olim tale vadum iuuenis Leandrus
haberet,

Non foret insignis tam tibi luctus,

ERO.

Non ad piscandum quisquam fert re-
te, vel hamum;

Sallibus, atque manu, qui volet illud
agit.

Vir tumulandus erat ripa vltioris
in agro,

Flentibus euehitur, per loca sicca,
suis.

Illa sat vrbs timuit, peteret ne se vn-
da tumescens,

Obrueretque simul compita, rura,
domos,

Saxa patent ignota polo, polus ipse
patescit

Saxi, cum proprium linqueret hu-
mor humum.

Quod vada nulla dabas pediti illic,
Sarta dedisti:

Grande vadum caligas cum iua

D V

82 *Pap. Mass. descriptio Franciæ.*

LIGER.

saxa stupent.

*Sarta aliis vicibus hoc ipsum est passa
duabus ;*

*Nec hoc , nec procul hoc tempore,
sine loco.*

*Quis neget antiqui cum me meminisse
tropæi,*

*Quo fluvium scindit , & idrichon-
ta quatit.*

*A prima in quartam modus hic deflu-
xerat horam ,*

Inde suas repetit post celer unda vias.

*Nomina non ideo narrantum scripsi-
mus istic,*

*Sunt quoniam plures , qui cecinere
mihî.*

At si nosse rei vis lector tempora gesta;

*Accipe : promemus sub breuitate
tibi.*

*Forsan nosse diem vis hunc quoque: dis-
ce, canemus*

Vt res ambigui possit habere nihil.

*Bis partem vnde nam solidi rota solis
Aquari. (erat.*

Scanderat in sexta lunaque piscis

*La Vigne. Tale quod asseuerant flumen Idonea
passum.*

At quod ab vrbe fluens sat prope.

Sarta bibit.

Quere locum ex aliis Dei tibi tempora LIGER.
dicam,

Crastina prefata res fuit ista rei:

Hunc quoque defectum quod passa sit

Angera dicunt :

*Sed locus atque dies sunt mihi nota
minus.*

Cum autem de fluvio *Idonea* Theodulphus loquitur, intelligendus est *Vinea* amnis, qui in pratis extra urbem *Cenomanorum* *Sartæ* permisce-
tur: Qui amnis ab occasu alluit muros urbis *Cenomanorum*, & ab ortu *Vinea* hic quarta parte miliaris unius infra eadem urbem in *Sartam* influit. Ac de *Sarta* quidem legi versum hunc nobilis poetæ. (alter.

*Venimus ad Sartam, quo non est purior
Aquam argentei coloris & perspicuam, atque ut ita dicam, vitream trahit. De eadem Sartam hic quoque subijciam ex vita S. Leonardi quod sequitur. Sancti Leonardi Monasterium quinque leucis abest ab urbe Cenomanorum, situmque est supra Sartam miserè que afflictum. In eadem vita hæc quoque legimus. Sanctus Leonardus tempore S. Innocentij Episcopi pagum Cenomanicum feliciter illustravit: de-*

84 Pap. Mass. descriptio Francia

LIGER. inde idoneum reperit locellum super
 fluvium qui dicitur Sarta, qui usque
 in hodiernum diem eiusdem nominis
 vocabulo insignitus, & sancti Leonar-
 di Cella nominatur, & fabricavit ibi-
 dem Ecclesiam in honorem sancti Pe-
 tri Apostoli principis. Belliloci in
 Cenomanis Abbatia sita est prope
 Sartam. Hic annis ferax est carpio-
 num atque troctarum. Meduana
 LeLoire. etiam Ledum ad se fluentem exci-
 pit, oritur autem circa Isteras Bel-
 Isliers. oppidulum, quod Fulbertus Carnu-
 tum Episcopus in Epistolis nominat.
 Postea Allogium, eidem Fulberto
 Alluye. memoratum, & Bonamuallem ordi-
 Bonne- nis Cisterciensis, acceptoque lacu
 u. l. Dunensi, Dunum Castrum in edito
 Cha- situm loco, vnde despectus in pla-
 steas- niciem est, præterfluit, & paulo in-
 dun. ferius Arulam excipit, de quo Ai-
 moinus historicus libro tertio sic ait.
 Aigrer. In lacu quoque Dunensi in quem A-
 rula flumen influit, aqua feruens a-
 deò ebulliuit ut multitudinem piscium
 decoctam ad littus proiecerit. Duni
 Gregorius Turonensis mentionem
 facit. Duni habitantes feruntur sub-
 tili esse ingenio, & ab vno verbo

qu
 cor
 Il
 my
 ad
 vul
 du
 du
 te
 co
 ite
 vni
 Le
 Pt
 lui
 Le
 Ca
 Q
 De
 ide
 D
 Te
 Pe
 Po

quod protuleris sensum animi tui LIGER.

Il est de Chasteaudum, il entend à de- Aurule,
my mot. Arula vero in Ledum influit, r.

ad Arula Buccam, id est ostium, vt Bouche
vulgò indigenæ loquuntur. Erdera d' Auru-

duobus passuum millibus à Castro- le.
duno quamprimum ortus est è fon- Erdre l.

te, terra absorbetur, vnde modi-
co spatio interiecto erumpit, postea

iterum se abdit atque videri desinit
vnius leucæ spatio, deinde egressus in

Ledum defluit. Exin Vindocinum
Ptolomeo cognitum municipium al-

luit. Armoricus Philippidos tertio de V E N-
Ledo & Vindocino sic ait: DOSME.

— Vindocinum

Castrum forte nimis, populosa gente
repletum,

Quod Lidericus aqua subterfluit am-
nis amœna.

De eodem & aliis aliquot annibus
idem Armoricus sic ait lib. x.

Durstallumque vadis vbi Sarta adiu-
tus Hiene

Te mixtum Liderice sibi rapit Me-
duana.

Petrus Ronfardus Vindocinensis
Poëta eximius sic de patria sua lo-

ncia
m super
i usque
nominis
Leonar-
uit ibi-
nti Pe-
loci in
prope
carpio-
leduana
n exci-
s Beis
Carnu-
ominat.
ulberto
m ordi-
ue lacu
n edito
in pla-
ulo in-
quo Ai-
o sic ait.
tem A-
uens a-
piscium
Duni
tionem
ur sub-
verbo

LIGER. quitur Ode tertia.

*Terre à Dieu qui première**Entes bras m'as receu,**Quand la belle lumière**Du monde i'apperceu:**Et toy Braye qui roules**En tes eaux fortement,**Et toy mon Loyr qui coules**Vn peu plus lentement.**Montoi-*
*re.**Le Lu-*
*de.**Cha-*
*steau du**Loir.**S. Ca-*
lais.

Progressusque *Montoirium Ludium.*
que, *Castrum Lidi* quem incolæ vo-
 cant, cum *Ledum* oporteat dicere *Si-*
donij testimonio, qui ita vocavit.
Ainsulam Cenomanorum Monaste-
rium S. Carilephi apud *Vsuardum*
 in *Martyrologio* legimus. De quo
 in *Nicolai primi, Pontificis Romani,*
 epistolis mentionem fieri moneo. In
 vitæque *Carelephi* hæc sunt verba.
Dominus perduxit Carilephum & so-
cios in locum solitudinis qui Casa la-
gani priscis dicebatur temporibus, su-
 per fluvium quem *Ainsulam* appel-
 lant, ubi multi fontes frigidas fundunt
 aquas; à quarum frigiditate fluvium
 volunt sumpsisse vocabulum, tamquam
 ab *aino* id est tremo, & insula dicta
 est *Ainsula*, hoc est tremoris & fri-
 goris insula, atque hinc etiam anates

volucres dictas putant, quod semper LIGER.
 in aquis versari eas delectet. Erat au-
 tem is locus valde solitarius & ne-
 morosus. Quæ notatio verbi in vita
 huius sancti parum scitè vt opinor,
 ab auctore posita est; primigenium
 enim esse puto Ainsulæ nomen. Hic Anist. r.
 autem fluuius in Lædum fluit, sicut
 & vicinus *Feritatem Bernardi* à con- La Ferté
Bernard
Hu. ne. 10.
 ditore dictam alluens. *Huinnis* è
 Perticensium agro etiam permisce-
 tur. Est riuulus de quo in vita Ber-
 nardi apud Abbatis villam nati hoc
 tantum habemus, *Iuxta riuulum*
qui Tyron dicitur. In Pertico igi- Tyron.
 tur Prouincia, quæ Goëtica appel-
 latur, is amnis sumit originem, de-
 curritque in Huinem. De quo &
 Iuo Carnotensis epistola 229. sic ait:
Rotocus nobilis & strenuus Mauri-
tania Comes humilitatis nostra præ-
sentiam adiit, postulans vt consecra-
remus cuiusdam Cœnobij cœmite-
rium quod situm est super fluuium
qui Tyron vocatur, in usum quo-
rundam religiosorum monachorum qui
in eodem loco Eremiticam vitam du-
cere elegerant, & monasterium ibi
pro loci & temporis oportunitate

LIGER. *construxerant. Tyronio adiicio Mus-*
suuin ex finibus Eburonicum fluen-
tem, de quo idem Iuo Carnotensis
epistola 124. sic loquitur: Habent
parrochiani nostri à nobis communione
privati apud Musuim quosdam pres-
byteros & quosdam monachos à quibus
communione petunt, & accipiunt,
qui etiam fluvium, unde Musuuis
vicus ille dicitur, transeunt, & in
quodam falso cœmiterio corpora ex-
communicatorum sepultura tradunt.
Nec non eiusdem regionis fluvio-
lus Braya nomine seu Brigia ab Vnel-
Vibraye. lis originem habens ad vicum Braya,
deinde Sauniacum fluit, & postea in
Ledum excurrit, qui duabus supra
Monasterium leucis fluere incipit, &
totidem decursis Braya incipitur.
Deinde Fixa à quibusdam imperitè
vt mihi videtur Fleschia recens dicta,
& Durostallum Andium oppida, per-
miscentur Sartæ amni nec procul in
Meduanam decurrunt. Hic verò iam
plenior in Ligerim se effundit, à cu-
ius ostio Nannetas vsque progredi-
tur. Est enim Britannia in duas di-
uisa partes, in superiorem in qua
Nannetes sunt, & Redones, & Ve-

Musu-
uer.Brayer.
Vibraye.LAFLE-
CHE.DVR-
TAL.

neti. A
 tannia
 Britan
 nisse i
 sermo
 plane
 Gallo
 popul
 nantes
 videat
 dere.
 Briton
 à nemi
 N
 Igit
 Calum
 rium F
 stagno
 go nol
 nisium
 quòd
 gnum
 huntur
 teat.
 Ligeri
 buit,
 nem fl
 nere d
 est, &

neti. Aliam in qua cæteri omnes Bri- LIGER;
tanniæ populi, & maximè ij qui à
Britannia maiori, nunc Anglia, ve-
nisse in illas partes existimantur, &
sermone & lingua ab aliis Britannis
plane differentes. Itaque Britones
Gallos vocant superioris Britanniaë
populos, inferioris verò Britones to-
nantes, quod non loqui, sed tonare
videantur, & stridorem dentium e-
dere. Aufonius quidem Poëta de
Britonibus meminit illo versu, quod
à nemine ante illum factum puto.

Nemo bonus Britto est.

Igitur à pontibus Ceis occurrit LOYRE.
Calumna, Mons Ioannis, Monaste- Ponts de
rium Florentij veteris, Castrum Celsi Cé.
stagnò ultra tria millia passuum lon- Monte-
go nobile, dein Ingrandia & Ance- Jeans
nisium duo portoria magni nominis, Chanto-
quòd tributa rerum quæ extra re- Ingran-
gnum per Ligerim & Oceanum ve- de
huntur, ibi solui præstarique oport- Ancenis.
teat. Apud Nannetas autem pons NAN-
Ligeris est omnium, quos adhuc ha- TES.
buit, longissimus, propter latitudi- Loyre.
nem fluminis. Centum passus conti-
nere dicitur, & lapideus siue faxeus
est, & Pilmium parrochia finem pon- Pilmy.

LIGER. tis in alia ripa attingit, à sancto Na-
 S. Na- zario vico eiusdem fluminis ostio
 zare. Nannetas vsque sunt leucæ circiter
 Le Croi- duodecim, & à Crociciaco mare re-
 fil. fluens Nannetas vsque fluctus Lige-
 ris memoratur. Hanc urbem etiam
 Andre, interluit Andra amnis Ligerim pe-
 E. tens, de quo Fortunatus de domino
 FELICE Nannetico loquens, qui
 fluvium alibi detorquebat.

*Cedant antiqui quicquid meminere
Poeta,*

*Vincuntur rebus facta vetusta novis
Includi finios si tunc spectasset Ho-
merus,*

*Cuncti FOELICEM legerent modo,
nullus Achillem,*

*Nomine sub cuius cresceret artis
honor.*

*Qui probus ingenio, mutans meliorem
rotatu*

*Currere piscifacis flumina lege nova,
Aggere composito, removens in gurgi-
te lapsum,*

*Quo natura negat, cogit habere viam.
Erigis hinc vallem, subdens ad conca-
ua montem,*

*Et vice conuersa, hac tumet, ille
iacet.*

per flumina.

91

Alter in alterius migravit imagine **LIGER.**
formam,

Mons in valle sedet, Vallis ad alta
subit.

Quo fuit unda fugax, crevit pigro obi-
ce terra,

Et quo prora prius, huc modo plan-
stra meant.

Collibus aduersis flexas superinuehis
undas

Et fluuium docilem, monte vetante,
trahis.

Quo rapidus flueres* veniens celer am- **Fluuius**
nis adhaesit,

Et subito nato colle, retorsit iter.

Quae prius in praecipit, veluti sine fru-
ge, rigabant,

Ad vitam plebis nunc famulantur
aqua.

Alter de fluuio metitur seges orta vi-
rorum, (bum.

Cum per te populo parturit unda ci-

Qualiter incertos hominum scis fiecte-
re motus,

Qui rapidos fontes ad tua frena regis.

Stet sine labe tibi, **FELIX**, pia vita
per euum,

Cuius ad imperium transtulit unda
locum.

LIGER.

In vita Hermelandi Abbatis An-
trensis reperio hæc verba. *Sunt insu-
la quædam, ab hac urbe Nannetis tri-
bus disuncta milliaribus, quas Lige-
ris fluuius circumfluit, atque insuper
mare exastuans quotidie ter ambiendo
alluit. Hermelandus comperit eam in
longum obtinere stadia quatuor & vi-
ginti. Porro in aliarum insularum me-
dio sita, in sublime sustollit verticem,
montosa in medio, atque idcirco im-
munis ab inundatione tum Ligeris flu-
uij, tum aestuantis maris, tutam præ-
bet incolis habitationem, nec desunt illi
amplissima spatia, tum ponendis, co-
lendisque viribus, tum hortis quoque
pratis efficiendis oportuna. Nec patet
adeam accessus, nisi quis naui subueha-
tur. Habet verò etiam sylvas densas.
Quæ sanè omnia tum quoque nonnulla
abstrusa loca virum Dei permouerunt
ut eam Antrum vellet appellari, quem-
admodum insulam ad Antrum sitam,
hanc quidem spatii minorem, sed ha-
bitudine vel specie illi finitima An-ri-
ginum vocauit. Eius ubertas alendis
pecoribus valde oportuna, tanta suppe-
rit piscium diuersorum generum copia
ut res videatur incredibilis. Nec ta-*

men-
voce.
de r
dulc
niqu
tran
appe
desia
aute
mod
agge
tur l
gni,
vsqu
quib
muli
lign
sunt
post
mag
pisc
& in
mar
luci
nes
ob a
tore
di et
cis

men vulgi perstreptis illic audiuntur LIGER.
 voces, sed varij generis animum incun-
 da resonant melodia, & in ijs olores
 dulci fundunt modulamine cantus. De-
 nique tantum illic silentium, tanta
 tranquillitas est vt Anachoreticam
 appetentibus vitam mirificum eremi
 desiderium adferre videatur. Vt
 autem nullum damnum vel incom-
 modum afferat, necesse est ipsum
 aggeribus contineri. De quibus agi-
 tur lib. 4. Capitularium Caroli ma-
 gni, vt supra diximus, idque à Blefis
 vsque ad extremos fines Andium,
 quibus faciendis accolæ quotannis
 multum laborant. Lapidem enim &
 ligna, cæteraque necessaria ab illis
 sunt inferenda, ne quid detrimenti
 post refectionem aggerum patiantur:
 magnam verò copiam omnis generis
 piscium id flumen suppeditare solet,
 & inter cæteros præbere fulmones è
 mari fugitiuos, lampetras, alaufas,
 lucios, barbatulos, carpiones, tace-
 nes, lauaretosque. Hic verò piscis
 ob aquæ perspicuitatem & arenæ ni-
 torem limo omnino carens cuiusmo-
 di est vt eo interdici ægrotis à medi-
 cis propter salubritatem non soleat.

Les le-
 uées de
 Loire.

94 *Pap. Mass. descriptio Francia*

LIGER. Fortunatus lib. 4. in vita Martini.

*Proiicit in flunium cassem de puppe
magister*

*Molliter ac vitreo Ligeri trahit hu-
midalina,*

*Mox ingentem esocem modico sub rete
coërcet,*

*Et trahitur cognatus aquis ad littora
piscis.*

Et lib. 5. ad Felicem Nanneticum

*Tua rura lauat vitrea Liger algidum
vnda.*

Et lib. sexto:

*Excipit inde repens vitrea Liger algi-
dus vnda.*

Sanazarius Elegiarum libro tertio.

*Tristis erit Liger Aruernis qui fusu
ab Antris*

Libera deuexum per loca fundit iter.

Hoc quidem si rem propiùs inspi-
cias non omninò verum erit, quia
hic amnis à Vellaunis & Forensium
populis funditur. Est autem præci-
pius Franciæ fluius nauigationem
habens leucarum centum sexaginta,
cum cæteri fluij vix dimidium ha-
beant: addo quod medium quasi re-
gnum fluat, separetque in duas por-
tiones ferè æquales, sicut nuper à

Guidone Coquillo auctore Iuris LIBER.

Municipalis Niuernensium doctissimo & prudenti viro annotatum est.

Et quia Ligeri Meduana & Vigenna
vt Britanniam introeant iunguntur,
subijciemus Armorici versus ex Phi-
lippide decima, qui sic habent:

*Protinus Andeganim nullo munimine
cinctam*

*Ingressus lapide incepit murare qua-
drato.*

*Qua vix diuitior vrbs aut ornatioꝝ
vsquam*

*Esse potest clari vel clarior ubere Bac-
chi,*

*Circumquaque nihil ubi vites impe-
dit agros*

*Que pariunt potum Normannis Bri-
tigenisque,*

*Nec Dominos unquam permittunt
aris egere:*

*Quam Liger argento pralucens ambit
ab Austro*

*A Borea rubeus, mediam Meduana
pererrat*

*Qui suus inde fluens quasi per duo
millia lapsus,*

*In Ligerim nomen perdit, mutatque
colorem,*

LIGER. *Et sic tres vnus, Ligeris, Meduana,
Vigenna*

*Efficitur fluius, qui rura Britannica
multa*

*Fertilitate iuuans naualibus oppida
ditat,*

*Delitiis villas variis & rebus adornat,
Pisosoque sinu gremium Nannetis
inundans*

*Millia salmonum murenarumque mi-
nistrat*

*Britiginis, quos inde procul commer-
cia mittunt,*

*Clara diu dum seruat eis Galatina vi-
gorem*

*Cum variis redolens gariophila, ginz-
ber herbis*

*Tum facit innumeris pinguescere me-
cibus urbem,*

*Vt toto in regno nihil vlli debeat vrbis
Nec procul hinc vastum mare dum pe-
tit impete vasto*

De dulci subito fieri miratur amarus.

Loyre. *Nec plura de Ligeri necesse est di-
cere, nisi quod sereno cœlo aquæ
eius perspicuæ, vitreæ, & perlucidæ
sunt, arenisque mouentibus abun-
dant, vt modò in hanc, modò in
contrariam ripam cumulus earum
ingens*

ingens ferri videatur. Tibullus Poë- LIGER.
ta aquas Ligeris cæruleas esse, ait
illo versu.

*Carnoti & flauī cærulea lympha
Liger.*

Cæsar autem in Commentariis de bello Gallico lib. 7. *Liger*, inquit, *flumen influit in Oceanum*. Strabo lib. quarto, *Liger è Ceuennis montibus in Oce. num influit*. At Vibius Sequester aliquanto apertius & facilius. *Liger Gallia*, inquit, *diuidens Aquitanos & Celtas in Oceanum Britannicum euoluitur*. Quæ vox (*Britannicum*) designat Prouinciam & partem Oceani in quam se se exonerat. Rursus Cæsar eodem lib. 7. *Liger*, ait, *Bituriges ab Heduis diuidit*. Strabo lib. 4. *Liger*, inquit, *inter Pictones & Nannetes excurrit*. Denique eodem libro Commentariorum Cæsar se vado Ligerim transisse scribit. Idem quoque Strabo de Ligeri & Garumna sic ait: *Duobus stadiorum millibus utriusque fluminis est nauigatio*. Stadium verò continet centum viginti quinque passus. Itaque octo stadia faciunt milliare, vt Gellius lib. 1.

LIGER.

c. 1. disertè scribit. Aufonius Vasa-
tensis, qui Gratiani Cæsaris tempo-
ribus vixit, edilio nono de Ligeri
etiam loquitur Mosellam descri-
bens.

*Non tibi se Liger anteferet, non Axo-
na praecept,*

inquit.

Postremò ut id quoque sciatur,
nam ad Galliae gloriam pertinet: in
Comedia quæ Plauti supposito no-
mine *Querulus* seu *Aulularia* inscri-
bitur, & in Præfatione mentio fit
Rutilij venerandi semper magni
laudibus, LAR familiaris Queroli,
loquitur in hunc modum: *Habes
quid exoptas, vade ad Ligerim, vini-
to, QVERVL. Quid tum? LAR. Illic
iure gentium viuunt homines: Ibi nul-
lum est præstigium: ibi sententia capi-
tales de robore proferuntur, & scribun-
tur in ossibus; illic etiam rustici pero-
rant, & priuati indicant: ibi totum
licet. Si diues fueris patus appellabe-
ris: sic nostra loquitur Gracia: ô syl-
ua, ô solitudines, quis vos dixit libe-
ros? multo maiora sunt quæ tacemus,
tamen interea hoc sufficit. QVER. Ne-
que diues ego sum, neque robore vi-*

cupio
à Qu
cesse
atqu
tis lo
do t
cum
cas l
fra e
est.
Nan
est M
ab e
xii. f
tiri p
gius
sus c
Qua
qu
Leni
Ib
Fran
mi
Tani
ryl
Tan
rum
& a
rena

cupio : nolo iura hæc siluestria. Hæc LIGERIS
à Querulo dicuntur. Scire verò ne-
cesse est planū esse Ligeris alueum,
atque ideo latiore[m] cæteris, vt mul-
tis locis æstate atque autumn[o] va-
do transiri possit. Apud Crocicia-
cum autem Liger ferè quatuor leu-
cas latitudinis obtinet. Is locus in-
fra eundem Crociciacum positus
est. Oceano propior est, nam à
Nannetum vrbe decem leucis ab-
est Nazarij parochia, Crociciacus
ab ea distat quinque aut circiter
xii. si aque spacium, flexuque me-
tiri placet. Bucananus Poëta egre-
gius quanti Ligerim fecerit hi ver-
sus ostendunt:

*Quam superat Durium Rhodanus,
quam Sequana Mundam,*

*Lenis Arar Sycorim, Ligeris formosus
Iberum.*

*Francigenas inter Ligeris pulcherri-
mus amnes,*

*Tantum omnes vincit Nymphas Ama-
ryllis Iberas.*

Tantum ei tribuens propter ripa-
rum amœnitatem quibus excellit,
& aquæ fluentis perspiciuitatem, a-
renasque nitidas. Non solum idens

100 *Pap. Mass. descriptio Francia*
LIGER. poëta Ligerim, sed Galliam totam
celebrat versibus triginta duobus
qui sequantur.

Bucanani aduentus in Galliam.
Ieiuna misera tescia Lusitania,
Glebaque tantum fertiles penuria
Valete longum. At tu beata Gallia,
Salve, bonarum blanda nutritrix ar-
gentium,

Celo salubri, fertili frugum solo,
Umbrosa colles pampini molli coma,
Pecorosa saltus, rigua valles fontibus,
Prati virentis picta campos floribus
Velifera longis amnium decursibus,
Piscosa stagnis, rivulis, lacubus,
mari:

Et hinc & illinc portuoso littore
Orbem receptans hospitem; atqui orbi
tuas

Opes vicissim non auara impertiens:
Amœna villis, tuta muris, turribus
Superba, tectis lauta, cultu splendida,
Victu modesta, moribus non aspera,
Sermone comis, patria gentium om-
nium

Communis, animi fida, pace florida,
Incunda, facilis, Marte terrifico mi-
nax,
Inuidta, rebus non secundis insolens;

Nec sorte dubia fracta, cultrix nu- LIGER:
minis

Sincera, riuum in exterum non degener.

Nescit calores lenis aestas, torridos

Frangit rigores bruma flammis asperos:

Non pestilentis pallet Austri spiritu

Autumnus aquis temperatus flatibus:

Non ver solutis amnium repagulis

Inundat agros, & labores eluit.

Ni patrio te amore diligam, & colam

Dum viuo, rursus non recuso visere

Ieiuna misera resqua Lusitania,

Glebasque tantum fertiles penuria.

Et Salustius Bartasius qui Pisidami
imitatus poëma sacrum edidit de
septem diebus, quibus omnia à Deo
condita perfecta que sunt.

Du deuxiême iour de la seconde se-
maine.

O mille & mille fois terre heureuse &
seconde,

O perle de l'Europe, ô Paradis du
monde!

France ie te saluë, ô mere des Guer-
riers,

Qui iadis ont planté leurs triomphans
lauriers

Sur les riuës d'Euphrate, & sanglanté
leur glaine

LIGIER

Où la torche du jour & se couche & se
leue :

Mere de tant d'ouuriers , qui d'un
hardy bon-heur

Taschent comme obscurcir de nature
l'honneur :

Mere de tant d'esprits qui de sçauoir
épuisent

Egypte , Grece , Rome , & sur les do-
ctes luisent

Comme un ianne éclatant sur les paste-
leurs ,

Sur les Astres Phœbus , & sa fleur sur
les fleurs .

Tes fleuves sont des mers , des provin-
ces tes villes ,

Orgueilleuses en murs , non moins qu'en
mœurs civiles ;

Ton terroir est fertile , & temperez te
suis ;

Tu as pour bastions & deux monts , &
deux mers :

Tes toilles , ton pastel , tes laines , tes sa-
lines ,

Ton froment , & ton vin sont d'assez
riches mines

Pour te faire nōmer Reine de l'Vniuers

La seule paix te manque : ô Dieu que
tiens ouuers

Toujours les yeux sur nous, de l'eau de LIGER:

ta clemence

Amorty le brasier qui consume la
France,

Balye nostre Ciel: remets, ô Pere doux,
Remets dans ton carquois les traits de
ton courroux.

Guillielmus Salustius Bartasij Do-
minus in Aufciis prope Lactoratum
honesto genere natus, Musis Gallicis
Ligeris & Sequanæ accolas in in-
timam Aquitaniam exciuit, vt Lur-
beus refert in Commentario rerum
Burdigalensium. Quod autem feci-
mus in hoc opere vbi opus fuit vt
nostratia poemata in Latinam lin-
guam conuerterimus, ita Bartasij
Gallica nunc interpretabimur in
gratiam gentium externarum bre-
uiter.

Galliam salutatur, eamque matrem
bellatorum olim fuisse dicit, & tro-
phea super Euphratem constituisse
refert, pluresque doctos viros edu-
casse, flumina sua vocans maria, ci-
uitates suas esse munitissimas asse-
rens, terramque maximè fœcun-
dam, præsidij loco montes duos to-
tidemque maria habere: telas, gla-

LIGFR. stum, lanas, salinaria, ac frumentum, generosumque vinum producere.

Galliam quidem Buccananus eximie depinxit, sed auctor vitæ beatissimi Genulphi eam scienter & apte diuidit cap. 1. lib. 2. *Gallia situs*, inquit, *ad Orientalem plagam, confinia sui & Italiae iuga montium habet: ad meridiem verò fretum Mediterraneum praterluens Narbonensem. Porro ad Occiduum, Hispanias, & Oceanum, quod Gallicum, siue Britannicum dicitur. Inde verò Septentrionem versus, protenditur usque ad Rheni fluentia. Qui ex supradietis Iouinis defluens Alpibus Galliam diuidit à Germania, hisque Gallia limitibus sic circumcincta referatur. Cuius apud Iulium Casarem, quondam quidem tripertita, sed nunc apud modernos, ob varios postea rerum euentus, exploratius considerata diuisio, constat. A Rheno siquidem, usque Sequanam, Belgica Gallia, quæ nunc à gente Francia dicitur. Inde verò usque Ligerim, Gallia Lugdunensis, quæ nunc superius ob aduentum gentis, Burgundia: inferius Neustria dicitur. A Li-*

geri verò usque Garomnam, Aquitania LIGER.
 nica Gallia; quæ à sibi Oriente Rhodano, usque ad sibi Occidentalem porrigitur Oceanum, cuius etiam pars superior, à celsitudine montium qua præeminet, congruè Celtica nuncupata videtur. A Garomna quoque usque fretum Mediterraneum vel Pyreneos montes, Gallia Narbonensis, quæ nunc partim Gothia, partim Vasconia dicitur. In omni prorsus Gallia sedecim numero prouinciae habentur, quarum omnium felicior atque foecundior Aquitania.

In hac autem diuisione nihil improperandum videri potest, nisi quod Celticam à celsitudine montium dictam putant. Nam etsi in Gallia celsi sunt montes, non tamen inde sequitur Celticam inde esse appellatam. Et quoniam de Aquitania vltimis verbis auctor ille meminit, in vita Sancti Remacli Episcopi Traiectensis eleganter verique descripta est.

Aquitaniam quidem volunt ferè tertiam esse Galliarum partem, & ab obliquis Ligeris aquis, qui maxima ex parte eam alluit, ac pene in or-

LIGER.

bem circumdat, ita nuncupatam. A
 Circio habet Oceanum qui Aquitani-
 cus sinus dicitur, ab occasu Hispa-
 nias, à Septentrione & Oriente Lug-
 dunum Provinciam, ab Euro & Me-
 ridie Narbonensem Rivulis & flu-
 minibus piscosis, solo fecundissimo,
 pascuis pecorum vberimis, vineis ne-
 ctareis, nemoribus copiosis, magna
 fructuum abundantia celebris, auri,
 argenti, aliorumque metallorum fe-
 rax, vectigalium proventu opulenta,
 sed præ aliis provinciis voluptatum
 omnium luxuria dedita. Denique vi-
 ris fortibus, bellicosis, & ferocibus
 instructa habet ea, præter castra &
 loca munita. Et quia Pictaviensis
 ciuitas, id est, tota Pictonum Re-
 gio in vita Sancti Aichardi Abba-
 tis Gemeticensis, in provincia Lug-
 dunensi secunda pulchrè describitur,
 eam hinc quoque subiciam.
 Inter nobilissimas Aquitania urbes,
 Pictavis civitas caput attollit, qua
 hinc murali ambitu circumseptæ, hinc
 copiis militaribus suffulta, & suos fo-
 net ciues interiùs, & hostiles procul
 pellit incurfus. Nam præter cetero-
 rum gratiam elementorum, etiam soli

ube
 &
 de
 ha
 lon
 pra
 gra
 ma
 un
 ris
 jus
 A
 A
 pa
 id
 tus
 rii
 Be
 E
 tib
 B
 ju
 d
 P

ubertas & publicam famem repellit, LIGER.
 & annuis successibus affluentis vin-
 demie germina grata refundit. Felix
 hac rerum opulentia freta ciuitas, sed
 longè felicior patrociniis sanctorum
 premunita. Urbes quatuordecim præ-
 grandes atque populosas & celeberrimas,
 è quibus due sunt Metropoles,
 una Burdegalensis magnis semper vi-
 ris conspicua: altera Bituricensis, cu-
 jus tum Archiepiscopus fuit sanctus
 Austregisilus, & beatus Sulpitius
 Archidiaconus Austregisili in Episco-
 patu successor, in quorum parœcia per
 id tempus Remaclus in lucem edi-
 tus est.

Fortunatus in vita beati Hila-
 rii.

Beatus Hilarius Pictavorum urbis
 Episcopus, regionis Aquitaniae par-
 tibus oriundus fuit: quae ab Oceano
 Britannico fere millibus nonaginta se-
 jungitur.

Et idem Fortunatus libro octavo
 de se ait:

Pictavis residens quae Sanctus Hila-
 rius olim

Natus in vrbe fuit, notus in vrbe
 pater.

LIGER.

*Gens inter geminos notissima clauditur
amnes,*

*Armoricana prius veteri cognomine
dicta,*

*Torua, ferox, ventosa, procax, incauta,
rebellis,*

*Inconstans; disparque sibi nouitatis
amore.*

*Prodiga verborum, sed non & prodiga
facti.*

*Dicere plus, fecisse minus, taxatur
honestum*

*Regibus hunc fidei numquam seruasse
tenorem*

*Sæpius expectans: quare quo principe
fœlix*

*Tunc quoque florebat titulis respublica
priscis*

*Magna salus patria (nomen, fuit
Ætius illi)*

*Pertæsus tumida mores & crimina gen-
tis,*

*Vastandam rigidis tandem permisit
Alanis.*

*Rex erat his Eochard quouis crudelior
urso.*

Denique addidit D. Germanum
Altiſſiodorensem dicendo avocasse
Eocharem ab incæpto.

Eandem regionem Britannicam LIGER.
tractum Armoricum multo ante Si-
donius carmine septimo appellavit
his versibus:

*Quin & Armoricus Pyratam Saxona
tractus*

*Sperabat, cui pelle solum sulcare Bri-
tannum*

Ludus.

Quo genere armorum Armorici
vterentur, sciemus testimonio Eu-
cherii Lugdunensis Episcopi in li-
bello de variis vocabulis. *Framæa,*
inquit, *hastæ longissimæ sunt, quæ iis,*
quibus etiam nunc Armorici utuntur,
hoc nomen tribuunt.

Ausonius poëta Consul à Gratia-
no dictus, in Leontio Grammatico
gentem Armoricam celebrat his
verbis:

*Nil opus inde tulit,
Sed tamen ut placitum
Stirpe satus Druidum,
Burdigala cathedram
Nati opera obtinuit.*

Britannia igitur nobilis provincia
est, nouem Episcopatus habens,
quorum sedes in totidem primariis
urbibus constitutæ sunt. Primus ad

LIGER.

Ligerim in vrbe Nannetum, 2. Venetum, 3. Rhedonum, 4. Dolensis, 5. Maclouiensis, 6. S. Brioci, 7. S. Pauli Leonensis, 8. Corisopitensis, 9. & apud Trecorenses, quorum alii ad inferiorem Britanniam pertinent, alii ad superiorem. Notandumque est in eadem prouincia homines vtriusque sexus, cetera animantia necnon arbores minoris staturæ vt plurimum esse quàm in aliis Gallia prouinciis, seu vicinis, seu procul ab ea disiunctis, cultioremque secundùm Oceanum esse quàm alibi, quòd in iis locis frequentior habitatio sit propter commoda quæ maris vicinia aduehit, sed in media *Landa*, quæ appellatur, cætera infertilia, vtilia tamen pascuis animalium in eadem prouincia, & in aliis vicinis non admodum remotis à mari leproforum copia videtur. Sed Caputii dicuntur qui in agro Burdegalensi in humilibus casis habitant.

La Villaine, r.

Fluuiorum autem totius Britannia celeberrimus est *Vicenonia*, sic dictus à Gregorio capit. 26. libr.

per flumina.

III

LIGER.

5. & capit. 9. libr. 10. Interea, inquit, Britanni venerunt ad *Vicenoniam* amnem, quem transeuntes ad *Vldam* fluvium pervenerunt. & libr. 5. capit. 26. Deinde *Bajocassini*, *Turonici*, *Pictavi*, *Cenomanici*, *Andegani*, cum multis aliis in *Britanniam* ex jussu *Chilperici* Regis abierunt, & contra *Barochum* filium quondam *Macliani* ad *Vicenoniam* flumen resident. Sed ille dolose per noctem super *Saxones* *Bajocasinos* ruens, maximam exinde partem interfecit. *Ptolomeus* eum fluvium *Vidianam* vocat, & nunc usus obtinuit ut *Vigelania* appelletur. Oritur prope *Cenomanorum* provinciam, unde *Vitriacum* fluit, progrediensque præclaram *Rhedonum* urbem *Senatuque* in ea constituto cæteris illustriorem, interluit, posteaque impleto cursu suo in *Oceanum* labitur. De quo *Gobelinus* in *Commentariis* *Pii* 2. capit. 22. libr. 3. *Britanni* eo tempore *granata* regione *vastanda* *Redonicum* ad vicum qui dicitur *Cornutus* aduenerunt. *Vlda* alius annis à *Gregorio* memoratus fluit prope domum *Rohania*,

Aouft,

r.

ROHAM

LIGER. nobilissimæ gentis, Venetensis dio-
Iosselin. cæsis, inde *Iosselinum*, postea pon-
tem Corbinum, ibique acceptis ali-
quot riuulis in Vigelianam decur-
rit. Idem Gregorius Turonensis:
In eadem, ait, *ora maritima insula*
complures sunt Venetorum, & que
Venetinæ appellantur, & in Aquita-
niæ sinu Vylarius. Hæc enim verba
sunt Plinii libr. 4. capit. 19. hæc
dicuntur ferme ducentæ inhabitatæ
& incultæ. Idem Gregorius capit.
5. libr. 8. *In insula*, inquit, *que est*
proxima civitatis Veneticæ, erat sta-
gnum validum piscibusque r fertum
quod vnus vlne altitudinis conver-
sus est in cruorem. *Blauitam* autem
fluuium Britonum esse Rhegino hi-
storicus testis est, ad eumque pu-
gnatum memorat. Et in vita sanctæ
Gildæ capit. 13. hæc de eodem flu-
mine reperio. *Super ripam fluminis*
Blaueti, Pontivium Hambantumque
oppida interfecans, nec vsquam va-
dosus amnis in ipsa Venetia labitur
in Oceanum. Gobelinus libr. sexto:
Britanni sunt, inquit, Galliarum
populi, qui ex insula Britannia olim
vt antea relatum est, pulsî, eas in

Vannes
Ruiff.

Blavet,
r.

Ponti-
ny.
Hamb-
bont.

contin
meti p
eta est
Grec
tem
gione
pulch
tanni
ta à
ferm
nome
tu aut
gitud
Prop
ximè
peco
arbo
& ra
bet t
sola t
penit
nunc
lam
naut
ab in
nece
tam
rum.
com

continenti terras occupavere quas Ve-
 meti prius incoluerant, ex quibus di-
 cta est civitas Venetensis. Erius ^{heus} Elle.
 Græcè à Ptolomeo dictus, infra pon-
 tem Score influit in mare. E re-
 gione apparet Calonesus insula à Belle-
 pulchritudine dicta. Calonesus Bri-
 tannia minoris peninsula est remo-
 ta à terra, seu continenti leucas
 fermè sex, & quatuor à porta cui
 nomen Tiberoni, septem in circui-
 tu aut circiter, tres & mediam lon-
 gitudinis, latitudinis autem duas.
 Propria est grano nutriendo, ma-
 ximè frumento, & avenæ quæ sunt
 pecorum delitiæ: nullæ sunt in ea
 arbores proceræ, & ceduæ silvæ,
 & ratio est, quia superficiem ha-
 bet terra opertam, sub qua rupes
 sola tegitur. Magnæ naves ingredi
 peninsulam nequeunt: ita enim
 nunc appellamus, etsi initio peninsu-
 lam diximus: sed apud radam, ut
 nautæ vocant, consistunt, utque
 ab injuria ventorum se tueantur
 necesse est ut peninsulam ferè to-
 tam circumeant pro modo vento-
 rum. In ea sunt parrochiæ quatuor
 compositæ ex viculis centum qua-

LIGER. draginta, quorum quilibet ædificia
 habet tria aut quatuor. Tempia seu
 Ecclesiæ etiam quatuor, vna Petro
 & Paulo, secunda Direco, tertia
 eaque spatiosa Palladio est dicata:
 nomen vltimæ adhuc nos later. In
 eadem nutriuntur lepusculi penè
 innumeri. Munitio in cauata ferro
 rupe est, vbi præsidium quinquaginta
 peditum vigilias agit, nec Pe-
 ninsula diœcesis alicujus est, sed
 à Romano Pontifice ei datur Offi-
 cialis, à quo dimissoriæ literæ ad
 viciniore Episcopos obtinentur.
 Vrbes vicinæ sunt *Hannebontum* &
Kimperle, abestque decem leucis.
 Propinquior autem vrbs & magni
 nominis est civitas Venetorum Cæ-
 sari cognita, ab eoque eleganter
 descripta libro tertio: *Terrasidius*
missus est in Vnellos, Marcus Trebius
Gallus in Curiosolitas, Quintus Ve-
lanio cum Tuo Silio in Venetos, cu-
 jus est longè amplissima autoritas om-
 nis oræ maritimæ regionis earum, quod
 naves habent Veneti plurimas quibus
 in Britanniam insulam (majorem)
 nauigare consueuerunt. & libr. se-
 cundo. Eodem tempore à Publico

Crasso, quem cum legione una miserat ad Venetos, Vnellos, Oximios, Curiosolitas, Sesunios, Aulercos, Rhedons que sunt maritima ciuitates, Oceanumque attingunt, certiorque factus est omnes has ciuitates in deditio- nem potestatemque populi Romani esse directas. Et libr. 3. Publius Crassus adolescens cum legione septima proximus mari Oceano in Andibus hyema- bat. Et eodem libr. Naues in Vene- tiam ubi Casarem primum bellum esse gessurum constabat, quamplurimos pos- sunt cogunt socios sibi ab id bellum, Oximios, Lexouios, Ambiliates, Morinos, Diablintres asciscunt. Et paulo infra: Atque his paucis die- bus Aulerei, Eburonices, Lexouique senatu suo interfecto quod autores belli esse notebant, secum Virodonice conjun- xerunt. *Kimper* Britannica lingua oppidum siue urbem significat, qualis olim fuit, clausa antiquitus murisque cineta, populo tamen pa- rum abundans, quam interluit annis Oderus priusquam ad littus Oceani perueniat. *Aon* alius annis per castrum *Lini* fluit sulmonibus abundans, atque in insulam no-

LIGER.

kimper lay.

Oder, r.

Kimper coran- sim.

Aon.

LIGER mine *rotundam* excurrit, in quam vicinus *Elœnia* amnis quoque labitur. Sequitur insignis portus nomine *Brestius*, mox *Gabeum* promontorium, vulgo Sancti viri Matthæi Apostoli appellatum, quod appulsu difficillimum est. E regione eius *Oëssanti* insula posita est, magnitudinis ac pulchritudinis ad habitandum propria, etsi paucos incolas habet, propter pyratas & prædones maritimos, qui periculum damnumque insularis nimium afferre solent. Deinde *Conquestus*, plurimæque exiguæ insulæ sequuntur, antequam *Sancti Pauli Leonensis* oppidum Episcopali sede ornatum videas. Inter cæteras *Sena* insula *Oscifinicus* aduersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, vt ait Pomponius Mela libro tertio cap. 6. hodie *Sayn*, opposita capiti *S. Matthæi*, vbi sunt *Oscifuij* populi; nam eos ita vocat Cæsar. Ex eodem littore *Trecorense* oppidum Episcopatu celebre cernitur. Postea Sanctorum *Brioci* & *Maclouij* oppida, in quibus duo Episcopatus collocati sunt. *Aleth*

Triguet
S. Brieu
S. Malo
Aleth.

Cuc e
mum
lata
quan
rio V
Sanct
pidu
tum
vtriu
bent
Brita
dem
morn
ua c
Rind
cui
iuxt
spat
prop
mit
pisc
troc
curi
nat
Oc
alic
gu
ber
leu

Cuc est oppidum Britanniae mariti- LIGER.
 mum, vnde sedes Episcopalis trans-
 lata est *Maclouium* peninsulam,
 quam facit in Oceano in Monaste-
 rio Vincentij ordinis Canonicorum
 Sancti Augustini. *Maclouium* op-
 pidum distat ab *Aletha* duobus tan-
 tum millium passibus. In Notitia
 vtriusque Imperij hæc verba ha-
 bentur, *Aletha ciuitas maritima*
Britanniae Celtica. In Briocensi qui-
 dem sita est Abbatia nomine *Cor-*
morna, & iuxta eam satis prope syl-
 ua quæ in plures leucas extenditur.
Rinctius ortum habet prope locum *Râce, r.*
 cui nomen *Landa Menaia*, fluit
 iuxta *Dinanum* urbem pulchram & *Dinam*
 spatiosam, indeque & mare influit
 propè *Maclouium*, vbi nomen a-
 mittit. Hic amnis abundat optimis
 piscibus, vt sunt carpiones, lucij,
 troctæ. Leucas quatuordecim de-
 currit, magna nauigia fert à Di-
 nano vsque *Maclouium*, æstuque
 Oceani refluus leuca vna *Dinanum*
 aliquando præterit. *Mineta* est exi- *Mineta*
 guus amnis propè *Fulgeriarum* vr- *te, r.*
 bem fluens, cuius cursus vltra sex *Fouge-*
 leucas protenditur. Aquam habet *res.*

LIER

propriam tincturæ, parumque piscium ferax est. Fluctus autem maris hunc ordinem seruat; veniens enim manè hora sexta redit vesperi hora sexta cum dimidia, recurrit fero hora octava, & sic deinceps. Denique *Coësnus* amnis à Fulgeriarum munitione valida fluens Britanniam à Normania diuidit ad pontem Orson, indeque versus montem Sancti Michaëlis fluens in mare labitur, vnde prouerbum Britonum:

Coësnon, r.

Coësnon fist vne grande folie,

Mettant le Mont en Normandie.

Sciendum est autem Normanniam esse quam Veteres Lugdunensem secundam appellabant. Britannia verò Episcopatus sub Turonensi Archiepiscopatu comprehenduntur.